

శ్రీ జయరామ - 1983

(Sri Jayarama - 1983)

ಪರಿವಿಡಿ
(Contents)

● ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿನ ಶಾರಶ್ವಪೂರ್ಣ ಘಟನೆಗಳು	3
(Ramayanadallina Swarashyapoorna Ghatanegalu)	
● ವಿಚಾರ ವಿಶೇಷಗಳು	23
(Vichara Visheshagalu)	
● ಧರ್ಮ ಪರಾಯಣ ಶ್ರೀರಾಮ	35
(Dharma Parayana Srirama)	
● The Right Honourable V. S. Srinivasa Sastri on 'The Ramayana'	36

ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾರಸ್ಯಪೂರ್ವ ಘಟನೆಗಳು

ಲಪಕುಶರು ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಹಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮ ಹಾಡು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕ್ರಮೇಣ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಸರಿಸರಿಯುತ್ತಾ ಮಕ್ಕಳ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಕುಳಿತ. ವಸಿಷ್ಠರು ಕೇಳಿದರು - “ಏನು ರಾಮ, ನಿನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಲು ಇಷ್ಟೊಂದು ಕಾತುರವೇ?” “ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ. ಇದು ನನ್ನ ಕಥೆಯಲ್ಲ. ಸಾಧ್ಯಮಣಿ ಸಿತೆಯ ಕಥೆ. ಅದನ್ನೆಷ್ಟು ಬಾರಿ ಕೇಳಿದರೂ ಸಾಲದು” - “ರಾಮಾಯಣವಿದಂ ಕೃತ್ಸಂ ಸಿತಾಯಾಶ್ಚರಿತಂ ಮಹತ್”
- ವಾಲ್ಮೀಕಿ

★ ★ ★

ದಶರಥ ಪ್ರತಕಾಮೇಷ್ಟಿಯಾಗ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದ. ಅವನು ಬಿಟ್ಟ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹಾಕುವ ಸಾಹಸವನ್ನು ಯಾರೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ರಾಮ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ ಮಾಡಿದಾಗ ಅವನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಸ್ವತಃ ಅವನ ಮಕ್ಕಳೇ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದರು.

★ ★ ★

ಪ್ರತಕಾಮೇಷ್ಟಿಯಾಗದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಹುತಿ ನೀಡಿದಾಗ ಸ್ವತಃ ಯಜ್ಞಪುರುಷನೇ ಪಾಯಸ ಪಾತ್ರಯೋಂದಿಗೆ ಯಜ್ಞಕುಂಡದಿಂದ ಎದ್ದು ಬಂದ. ಯಜ್ಞಪಲಪ್ರದಾಯಕನಾಗಿ ಬಂದ ಅವನನ್ನೇ ಕೇಳಿದ ದಶರಥ - “ನಿನಗೇನು ಬೇಕು?” - ಇದು ಇಕ್ಕಾಗ್ನಿ ವಂಶದ ಹಿರಿಮೆ.

★ ★ ★

ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ರಾಮನೇ ಸರ್ವಸ್ವ - ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಗುರು, ಮಿತ್ರ, ಎಲ್ಲಾ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ರಾಮನಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಅಸ್ತ್ರವಿದ್ಯೆಯನ್ನೂ ಕಲಿಸಿ “ನಿನಗೂ ಕಲಿಸುತ್ತೇನೆ ಬಾ” ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕರೆದಾಗ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಹೇಳಿದ - “ಸಾಫಿ, ನಾನು ಏನನ್ನು ಕಲಿತರೂ ರಾಮನಿಂದಲೇ ಕಲಿಯುತ್ತೇನೆ.”

★ ★ ★

ಜನಕ ರಾಜಜೀವಿಯಿಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದವನು. ಶುಕಮಹಜೀಗಳಲ್ಲಿ ಇತರರೊಂದಿಗೆ ಆತ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯತ್ತಿದ್ದಾಗ ಗುರುವಿಗೆ ಆತನಲ್ಲಿದ್ದ ಅಭಿಮಾನ ಕಂಡು ಇತರರಿಗೆ ಮತ್ತರ. ಒಮ್ಮೆ ಶುಕರಿಂದ ಉಪನ್ಯಾಸ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ “ಬೆಂಕಿ”, “ಬೆಂಕಿ” ಎಂಬ ಶಾಗೆದ್ದಿತು.

ಮುಸಿವಯ್ರೆರೆಲ್ಲ ಎದ್ದೋಡಿದರು - ತಮ್ಮ ಪರಾಶಾಲೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು. ಜನಕ ಮಾತ್ರ, ಕುಳಿತೇ ಇದ್ದ. ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದ ಮುಸಿಗಳು ಅವನ ಏಕಾಗ್ರತೆ ಕಂಡು ತಲೆಬಾಗಿದರು.

★ ★ ★

ಸೀತಾ ಸ್ವರ್ಯಂವರದಲ್ಲಿ ಪಣವಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದ ಶಿವಧನಸ್ಸನ್ನು ಸಭಾ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ತಂದಾಗ, ವಿಶ್ವಾಫುತ್ತರು ರಾಮನ ಗಮನವನ್ನು ಸೇಳಿದರು-“ಹತ್ತಿ ರಾಮ, ಧನುಃ ಪತ್ಯ” - “ಧನಸ್ಸನ್ನು ನೋಡು”, ಆಗ ರಾಮ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ?

ಒಬ್ಬ ಭಕ್ತರು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ, “ಮಾಳಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಚೆಂಡಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೀತೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮನ ದೃಷ್ಟಿ ನೆಟಿತ್ತು.”

★ ★ ★

ಇನ್ನೊಬ್ಬರೆ ವಿವರಣೆಯ ಪ್ರಕಾರ ರಾಮ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - “ನಾನು ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಚೆಂಡಾಟವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆ ಚೆಂಡು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಣ್ಣಾದಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳ ಕೈಯಲ್ಲಿದಾಗ ಅವಳ ಅಂಗೇನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೆಂಪಗೂ, ಪುಟಬಿದ್ದ ಮೇಲೇಳುವಾಗ ಅವಳ ಉಗುರುಗಳ ಧವಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬೆಳ್ಳಗೂ, ಸೀತೆ ಅದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಆಡುತ್ತಿದಾಗ ಅವಳ ಕಂಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕಪ್ಪಗೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು”.

★ ★ ★

ದಶರಥ ರಾಮನನ್ನು ಯುವರಾಜನಾಗಿ ಮಾಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ನಂತರ ಯುವರಾಜ್ಯ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕಾಗಿ ಮುಹೂರ್ತ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದವರು ವಸಿಸ್ತಿರು. ರಾಮನ ಕೈಗೆ ಕಂಕಣ ಕಟ್ಟಿದವರೂ ಅವರೇ, ಹಾಗಾದರೂ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ತಪ್ಪಿವನವಾಸ ಪಾರಪ್ರವಾದದ್ದು ಹೇಗೆ?

ರಾಮನ ಕೈಗೆ ಕಂಕಣವನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಸಮಯಕ್ಕೆ ವಸಿಸ್ತಿರು ರಾಮನ ಕೈಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದರ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಮೈಮರೆತರಂತೆ! ಮುಹೂರ್ತ ಮೀರಿ ಹೋಯಿತು.

★ ★ ★

ಸೀತಾ, ರಾಮ, ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಗುಹನ ಅತಿಧಿಗಳಾಗಿದಾಗ ರಾತ್ರಿ, ದಭ್ರ ಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮ ಮತ್ತು ಸೀತೆ ಮಲಗಿದರು. ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಗುಹ ಮತ್ತು ಅವರ ಜತೆಗಿದ್ದ ಸೈನಿಕರು ಇಡೀ ರಾತ್ರಿ, ನಿದೆ, ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿರುವ ರಾಮನನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಏನು ಮಾಡಬಿಡುವನೋ ಎಂದು ಗುಹ

ಎಚ್ಚರವಾಗಿದ್ದ. ಗುಹನ ಮೇಲಿನ ಸಂಶಯದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಸರ್ವಕಾವಲು. ರಾಮನಿಗೆ ಇವರಿಬ್ಬಿಂದಲೂ ಏನೂ ಅಪಾಯ ತಟ್ಟದಿರಲೆಂದು ಕಾಪಿನ ಭಟರ ಜಾಗರಣೆ.

★ ★ ★

ದಶರಥನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಂಧರೀಯಂತಹ ಕುಟಿಲೆಯಿದ್ದಳು. ರಾಮನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ರಾಜನ ಬಗೆಯೇ ದೋಷಾರೋಪಣೆ ಮಾಡುವ ಅಗಸನಿದ್ದ. ಆದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಪಾದುಕೆಗಳು ಭರತನ ಮೂಲಕ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಕಾಲ ಮರಣ ಕೂಡ ಇರಲಿಲ್ಲ.

★ ★ ★

ಜನ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಖರದೂಷಣರ ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಸಂಗ-ಖರನ ಎದುರಾಗಿ ನಿಂತು ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ರಾಮ ತನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಭಾರಿಗೆ ಮತ್ತು ಕಡೆಯಬಾರಿಗೆ ಒಂದು ಹೆಚ್ಚಿ ಹಿಂದಿಟ್ಟ - ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಪಲಾಯನ ರೂಪದಲ್ಲಲ್ಲ. ಆದರೆ ಖರನ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಾಣ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ.

★ ★ ★

ಖರ ದೂಷಣರ ಜತೆಗೆ ಅವರ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಸೈನಿಕರೂ ರಾಮನಿಂದ ಹತರಾದರು. ಆದರೆ ಅಕಂಪನನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನೊಬ್ಬ ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡಿಹೋಗಿ ರಾವಣನಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವರದಿ ಮಾಡಿದ. ಅವನ ಜೀವ ಉಳಿದಿದ್ದ ಅವನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀ ರೂಪದಿಂದ. ಶ್ರೀ ರಾಮನ ಚಾರಿತ್ರ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಉತ್ತಮ ನಿದರ್ಶನ. ಅಕಂಪನ ಶತ್ರುದಳಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ರಾಕ್ಷಸನೆಂದು ಗೊತ್ತಾದರೂ ಸಹ, ಅವನ ಹೆಂಗಸಿನ ವೇಷವನ್ನು ಸೋಡಿ ಅವನ ಮೇಲೆ ಬಾಣ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ರಾಮ.

★ ★ ★

ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಸೀತಾನ್ನೇಷಣ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕಿಷ್ಟಂಧೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವರ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಹನುಮಂತ ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ. “ನೀವು ಯಾರು? ಇಲ್ಲೇಕೆ ಬಂದಿರಿ” ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಸರಮಾಲೆಯನ್ನೇ ಹಾಕಿದರೂ ಸಹ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಂದ ಉತ್ತರ ಬರುವ ಮೊದಲೇ ತನ್ನಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಕಾರಣ, ರಾಮನೆದುರಿಗೆ ತಾನು ಸುಳ್ಳ ಹೇಳಿ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅರಿವು ಅವನಿಗಿರುತ್ತದೆ.

★ ★ ★

ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡ ಅಂಜನೇಯ ತನ್ನ ಮತ್ತು ಸುಗ್ರೀವನ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲ

ವಿಷಯಗಳನ್ನ ಸಮಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ ನಂತರ, ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - “ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಇವನ ಮಾತುಗಳನ್ನ ಕೇಳಿದೆಯ? ಒಂದಾದರೂ ಅಪಶ್ಚಿಲ್ಲ, ಸರ್ವವೂ ವ್ಯಾಕರಣಾಬದ್ದ. ಇವನಾವನೋ ಮಹಾ ಜ್ಞಾನಿಯಿರಬೇಕು” ಅಂಜನೇಯನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಗುಣಗಳನ್ನ ಗುರುತಿಸಬೇಕಾದರೆ ರಾಮನ ಪಾಂಡಿತ್ಯವೆಷ್ಟಿರಬೇಕು?

★ ★ ★

ಹನುಮಂತ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನ ಸುಗ್ರೀವನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆತಂದ. ಪರಸ್ಪರ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿ, ರಾಮ ರಾಜಕುಮಾರನೆಂದು ತಿಳಿದ ಸುಗ್ರೀವ ಸಮಾನ ಸ್ತರದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರಾಮನಿಗೆ ಸಾಲವ್ಯಕ್ತದ ರೆಂಬೆಯನ್ನ ಆಸನವನ್ನಾಗಿ ಹಾಕಿದ. ಅಂಜನೇಯ ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನ ಉಪೇಷ್ಠಿಸುವ ಸುಗ್ರೀವನ ವರ್ತನೆಯ ಮುಂದಿನ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ. ತನ್ನ ಸಾಫ್ಟ್‌ನಿಗೆ ಮುಂದೆ ತೊಂದರೆಯಂಟಾಗಬಾರದೆಂಬ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಡನೆ ಚಂದನ ವ್ಯಕ್ತದ ಶಾಖೆಯೊಂದನ್ನು ತಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಆಸನವನ್ನಾಗಿ ಹಾಕಿದ.

★ ★ ★

ರಾಮ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೆಳೆದುಕೊಂಡ ವಿವರಗಳನ್ನು ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಾಗ, ಸುಗ್ರೀವ ಸೀತೆ ರಾವಣ ತನ್ನನ್ನ ಪ್ರಪ್ರಕ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಯ್ಯತ್ವಾದ್ದಾಗ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಕೆಳಗೆ ಹಾಕಿದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ರಾಮನ ಮುಂದಿಟ್ಟ, ಸೀತೆಯ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ರಾಮನಿಗೆ ದುಃಖ ಉಮ್ಮೆಳಿಸಿ ಬಂತು. ಪ್ರಲಾಪಿಸತೊಡಗಿದ.

“ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಈ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ನೋಡು, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೀತೆ ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳೆಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲೆಯಲ್ಲವೇ?”

ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಹೇಳಿದ - “ನಾಹೆ ಜಾನಾಮಿ ಕೇಯೂರೇ ನಾಹಂ

ಜಾನಾಮಿ ಕುಂಡಲೇ।

ನೂಪುರೇತ್ತಿಫಿಜಾನಾಮಿ ನಿತ್ಯಂ ಪಾದಾಭಿವಂದನಾತ್॥

“ನಾನು ಕೇಯೂರವನ್ನು ಕಂಡಿಲ್ಲ, ಕುಂಡಲವನ್ನು ನೋಡಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿದಿನ ಪಾದವಂದನೆ ಮಾಡುವಾಗ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ನೂಪುರಗಳು ಮಾತ್ರ, ನನಗೆ ಗೊತ್ತು”.

ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಸುಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ, ಜ್ಞಾನೋನ್ನತಿಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಬೇಕೆ?

★ ★ ★

ಇಗೋ.

ಸೀತೆ ರಾಮನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ತಲೆಯಿಟ್ಟು ಸುಖ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆ. ಮುಂಬರುವ

ಅಫಾತಗಳ ಅರಿವೇ ಇಲ್ಲದೆ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಪ್ರಪುಲ್ಲವಾಗಿದ್ದ ಆಕೆಯ ಮುಖಮುದ್ರೆಯನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ರಾಮು “ಆಹಾ, ಎಂತಹ ಮುಗ್ಧಮನೋಹರೆ” ಎಂದು ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದ. ಆಕ್ಷಿಕವಾಗಿ ತಲೆಯಿತ್ತಿದಾಗ ದೂರದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದದನ್ನು ಕಂಡ. ಒಡನೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಸಹಜವಾದ ಸಂಶಯ ಪಿಶಾಚಿಯೊಂದು ಇಣಿಕಿತು. “ಸದಾ ಸರ್ವದಾ ನಮೋಡನೆಯೇ ಇರುವ, ಪಶ್ಮೀಸಾಮೀಷ್ಯದಿಂದ ವಂಚಿತನಾಗಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಸೀತೆಯ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸಾದರೆ?”

“ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಇಲ್ಲಿ ಬಾ. ಒಂದು ಕ್ಷಣಾ ಸೀತೆಯ ತಲೆಗೆ ಆಸರೆಯಾಗಿ ಹುಳಿತುಕೋ. ಇಲ್ಲೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೋಗಿಬರುವೆ” ಎಂದು ರಾಮು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಹೇಳಿದ. ನಿಸ್ಪಂಚೋಚದಿಂದ ಅಳುಕಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸೌಮಿತ್ರ, ಅಣ್ಣನ ಅಣಾತಿಗೆ ತಲೆ ಬಾಗಿದ.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ “ಲಕ್ಷ್ಮಣ” - ತಲೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಕರೆ. ಮೇಲೆ ನೋಡಿದ. ಒಂದು ಗಿಳಿ ಅವನನ್ನು ಕರೆದಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಅದರ ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿ: “ಸೀತೆ ಅಲ್ಲಾಃಿಕ ಸುಂದರಿಯಲ್ಲವೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣ? ಅವಳನ್ನು ಕಂಡಾಗ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಭಾವ ಸಹಜವಾದ ವಿಕಾರಗಳು ತಲೆದೋರುವುದಿಲ್ಲವೇ?....”

ಶಾಂತ ಗಂಭೀರ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿದ ಲಕ್ಷ್ಮಣ - “ನೀನಾರೋ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಕೇಳಿ. ವಿಕಾರಗಳ ಸಂಕೋಲಿಗಳಿಂದ ಕ್ಷಣಾ ಮಾತ್ರವಾದರೂ ಬಂಧಿತನಾಗದ ಮನುಷ್ಯನಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಹರಿತವಾದ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಆ ಸಂಕೋಲಿಗಳನ್ನು ಕಡಿದು ಹಾಕಿದಾಗ ಮನಸ್ಸು ಎಲ್ಲ ವಿಕಾರಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗುವುದು. ನಿಮ್ಮಲವಾಗುವುದು. ಶ್ರೀ ರಾಮನ ಅಶೀವಾದದಿಂದ ನನಗೆ ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನನಗೆ ಆವ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲ”.

ಗಿಣ ದೊಪ್ಪನೆ ಅವನ ಮುಂದೆ ಬಿತ್ತು. ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀ ರಾಮನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಯಿತು. ಧನ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣ!

★ ★ ★

ರಾಮು ಸುಗ್ರೀವರ ಪರಸ್ಪರ ಪರಿಚಯವಾದ ನಂತರ ರಾಮು ತಾನು ವಾಲಿಯನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಪತ್ತಿಯನ್ನೂ ದೊರಕಿಸಿ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಆಶ್ವಾಸನೆ ನೀಡಿದ. ಹೀಗಿಯೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಇಬ್ಬರೂ ನಡೆದಿರುವಾಗ ಅಕಷ್ಯಾತಾಗಿ ಜಾಚಿಯ ಬಳ್ಳಿಯೊಂದು ರಾಮನ ತೋಳನ್ನು ಸವರಿತು. ರಾಮನ ತೋಳು ಒಡನೆ ಕೆಂಪಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ಸಂಶಯವುಂಟಾಯಿತು. ಕೇವಲ ಜಾಚಿ ಬಳ್ಳಿಯು ಸವರಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಕೆಂಪಗಾಗುವ ಸುಕೋಮಲ ಶರೀರವುಳ್ಳ ರಾಮು ವಾಲಿಯಂತಹ ಮಹಾ

ಪರಾಕ್ರಮಿಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಈ ಸಂಶಯವನ್ನು ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸುಗ್ರೀವ ರಾಮನನ್ನೇ ದುಂದುಭಿಯ ಶರೀರವನ್ನು ಎಸೆಯುವ ಮತ್ತು ಸಪ್ತ ಸಾಲವ್ಯಕ್ತಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸುವ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಗುರಿಮಾಡಿದ.

★ ★ ★

ಆಂಜನೇಯನ ಸಮುದ್ರೋಲ್ಲಂಫನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಅಡ್ಡಿ ಬಂದ ಆತಂಕಗಳು ಮೂರು ವಿಧ.

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ: ಪರಮತಗಳಿಗಲ್ಲ ರೆಕ್ಕಿಗಳಿಂದ ಕಾಲ ಒಂದಿತ್ತು. ಯಾವುದೋ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅಪುಗಳ ಮೇಲೆ ಕೋಟಿಸಿಕೊಂಡ ದೇವೇಂದ್ರ, ತನ್ನ ವಚಾರ್ಯುಧದಿಂದ ಅಪುಗಳ ರೆಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕತೊಡಗಿದ. ಮೈನಾಕ ಪರಮತ ಹೇಗೋ ತಪ್ಸಿಸಿಕೊಂಡು ವಾಯುವಿನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಮುದ್ರದ ಮರ ಹೊಕ್ಕಿತ್ತು. ವಾಯು ಪ್ರತ್ರಿನಾದ ಆಂಜನೇಯ ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲೆ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ವಾಯುವಿನಿಂದ ತನಗಾದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರಿಸಿ, ಆಂಜನೇಯನಿಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಮತ್ತು ಆಹಾರವನ್ನು ನೀಡಲು ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಹನುಮಂತ ಆದರ ಆತಿಧ್ಯವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದ. ಸಾಫಿಕಾರ್ಯೋನ್ಸ್ವಖವಾಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದ ಆತನಿಗೆ ಕಾರ್ಯ ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವವರೆಗೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಬೇಡವಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ವೇಹ ಪರತೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡಲು ಬಂದ ಮೈನಾಕ ಪರಮತವನ್ನು ಸ್ವೇಹದಿಂದಲೇ ನಿವಾರಿಸಿದ. ತನ್ನ ಕಾರ್ಯನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ.

ಆಧಿದ್ವೈಕ: ರಾಮಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಂದಾದ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಹಿಡಿದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಸಾಮಧ್ಯಾವಿದೆಯೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂದು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂದೇಹವುಂಟಾಯಿತು. ಅವನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಸಲು ಸುರಸೆ ಎಂಬ ದೇವತೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಅವಳು ಹನುಮಂತನಿಗೆದುರಾಗಿ ಬಂದು ನಿಂತು, ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವವರು ತನ್ನ ಬಾಯಿಳಗೆ ಹಾದು ನಂತರವೇ ಮುಂದುವರಿಯಬಹುದೆಂಬ ವರಪು ತನಗಿರುಪುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಅವಳು ತನ್ನ ಬಾಯನ್ನು ತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹನುಮಂತ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ. ಸುರಸೆ ತನ್ನ ಬಾಯನ್ನು ಮತ್ತೂ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ತೆರೆದಳು. ಹನುಮಂತ ಇನ್ನೂ ಬೆಳೆದು ನಿಂತ. ಹೀಗೆಯೇ ಪೈಪೋಟಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಸುರಸೆ ಬಹು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಬಾಯಿ ತೆರೆದು ನಿಂತಾಗ, ಹನುಮಂತ ಕ್ಷಣಿ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಕಿರಿದು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವಳ ಬಾಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಹೊರಬಂದ. ಆಂಜನೇಯನ ಚತುರತೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದ ಸುರಸೆ ಅವನನ್ನು ಆಶೀರ್ವಾದಿಸಿ ಮುಂದೆ ಹೋಗಬಿಟ್ಟಳು.

ಆದಿಭೌತಿಕ: ಆಂಜನೇಯ ಹಾರುತ್ತಾ ಇದ್ದಾಗ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಅವನನ್ನು ಯಾರೋ ಹಿಡಿದು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಎಳೆದಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ನೋಡಿದ. ಶಾಗರವಾಸಿನಿಯಾದಗ ಸಿಂಹಿಕೆಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿ ಅವನ ನೆರಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಜಗ್ಗಿತ್ತಿದ್ದಳು. ಸುಗ್ರೀವನ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಮಾತು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂತು. ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಕಿರಿದು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವಳ ಘೋರವದನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ. ಒಳಹೊಕ್ಕುಡನೆ

ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಅಗಾಧವಾಗಿ ಹಿಗ್ಗಿಸಿ ತನ್ನ ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಸೀಳಿ ಪಂಹರಿಸಿದ.

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ಆದಿದ್ವೇವಿಕ, ಆದಿಭೌತಿಕವಾಗಿ ಎದುರಾದ ಅತಂಕಗಳನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಅಂಜನೇಯ ನಿಷ್ಪೇ, ಯುಕ್ತಿ, ಶಕ್ತಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಿವಾರಿಸಿದ.

★ ★ ★

ಲಂಕೆಣಿ ಸತ್ಯಬಿಧಿಭಾಣಿ. ಲಂಕೆಯ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಹನುಮಂತ ಮಾತ್ರ ಬಾಗಿಲಿನ ಮೂಲಕ ಒಳ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಗೋಡೆ ಹಾರಿದ. ಎಡಗಾಲು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಲಂಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ-ತನ್ನ ಸ್ವಾಂಧಿಗೆ ಜಯವಾಗಿ ಶತ್ರುರಾಜನಿಗೆ ಅಪಚಯವಾಗಲೆಂದು, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಂದೆಂದೂ ರಾಮನ ಹಿತಪೇ ಅಗ್ರಮಾನ್ಯ.

★ ★ ★

ಸೀತೆ ಆದರ್ಥ ಪತ್ತಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಆದರ್ಥ ಸೋಸೆ ಕೂಡಾ, ಹನುಮಂತನಿಗೆ ತನ್ನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುವಾಗ ತನ್ನ ಮಾವ ದಶರಥನನ್ನು “ಶತ್ರು ಸೈನ್ಯ ಪ್ರತಾಪಿನಃ” ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾಳೆ.

★ ★ ★

ಅಂಜನೇಯ ಇಡೀ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಭಸ್ಯ ಮಾಡಿದ. ಉಳಿದಿದ್ದ ಸೀತೆಯಿದ್ದ ಅಶೋಕವನ, ವಿಭೀಷಣಾನಿದ್ದ ಅರಮನೆ ಮಾತ್ರ.

★ ★ ★

ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳ ಗಿಡಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಮಧುವನಕ್ಕೆ ದಧಿಮುಖನೆಂಬ ವಾನರ ಪ್ರಮುಖ! ಹಣ್ಣನ ಶೋಟಕ್ಕೆ ಕಪಿಯ ಮೇಲ್ಮೈಕಾರಣ - ಚೇಳಿನ ಪಾರುಪತ್ಯವೆಂಬಂತೆ! ಆದರೆ ಸುಗ್ರೀವನ ರಾಜಪ್ರಜ್ಞಿಗೆ ಇದೊಂದು ಮಾಹಿತಿ. ದಧಿಮುಖನಿಗೆ ಮೋಸರೆಂದರೆ ಪಾಣ, ಹಣ್ಣು ವಿಷದಂತೆ. ಇಂದಿನ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರಿಗೆ ಒಂದು ವಿಶ್ವ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ.

★ ★ ★

ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಹನುಮಂತ ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯ ಬಗ್ಗೆ, ಸೀತೆ ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವರದಿ ಮಾಡಿದ. ಆದರೆ ತನಗೆ ಸಂಭವಿಸಿದ ವಿಪತ್ತು, ಆದ್ದರಿಂದ ತಾನು ಪಾರಾದ ಬಗೆ, ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಸಹಸ್ರಾರು ರಾಕ್ಷಸರ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪರಾಕ್ರಮದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಚಕಾರವನ್ನೂ ಎತ್ತಲಿಲ್ಲ.

★ ★ ★

ಆಂಜನೇಯ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯ. ಭೌತಿಕ ಮೋಹಗಳಾವುವೂ ಅವನನ್ನು ಕಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷ ಲಭಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಾಗ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಡಲಿಚ್ಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸತರೀರಿಯಾಗಿಯೇ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದ. ಕಾರಣ - ಲಂಕೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ನಂತರ ರಾಮ ಅವನನ್ನು ಆಲಂಗಿಸಿದ್ದ, ಶ್ರೀರಾಮನ ಆಲಿಂಗನದಿಂದ ಪುನಿತವಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಶರೀರ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲು. ಅದನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲು ಹನುಮಂತ ಸಿದ್ಧನಿರಲಿಲ್ಲ.

★ ★ ★

ಲಂಕೆಯ ಜನ ಸದಾ ಭೋಗಾಸಕರು. ಆದರೂ ಲಂಕೆ ಸುರಕ್ಷಿತ. ರಕ್ಷಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬಹಳ ಬಿಗಿ, ಸುತ್ತಲೂ ಗೋಡೆ. ಸತತವಾಗಿ ಬಾಣಗಳ ಮಳೆ ಸುರಿಸಬಲ್ಲ ಶತ್ರುಷ್ಣು ಪರಿಫ್ರೇಯಂತೆಗಳು. ಸದಾ ಸರ್ವದಾ ಕಾವಲಿರುವ ರಕ್ಷಕ ಪಡೆ, ದುರ್ಗಾಮ ಕಂದಕಗಳು. ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ದುರ್ಗಾಗಳು. ಮಹಾಧ್ವರಗಳು ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರ.

★ ★ ★

ರಾಮ ಯುದ್ಧನೀತಿ ವಿಶಾರದ. ರಾವಣನ ಮೇಲೆ ದಂಡತ್ತಿ ಹೊರಡುವಾಗ ಅವನು ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ:

“ಮಹಾಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ನೀಲ ಲಕ್ಷ ಸೈನಿಕರೊಂದಿಗೆ ಮುಂದೆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಶೋಧಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗಲಿ. ಫಲ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ, ಮರದ ನೆರಳಿರುವ, ಕುಡಿಯಲು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ನೀರಿನ ಸೌಕರ್ಯವುಳ್ಳ ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಸಾಗಲಿ. (ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಸೈನ್ಯ ಸುಸ್ಥಾಗಬಾರದಲ್ಲವೇ?)

ಹೋಗುವಾಗ ಫಲಭರಿತ ಶೋಟಗಳನ್ನು ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಗಮನಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗಲಿ. ರಾಕ್ಷಸರು ಹಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ, ಕುಡಿಯವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ವಿಷ ಬೆರಸಿದಾರು!

ಗುಹೆಗಳನ್ನು, ಗಿರಿಗಳನ್ನು, ಪ್ರೋದೆಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗಮನಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗಲಿ. ರಾಕ್ಷಸರು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಿಧಾರು! (ಗರಿಲ್ಲ ಯುದ್ಧನೀತಿ ಹೊಸತೇನಲ್ಲ, ಅಲ್ಲವೇ?)

ಮಹಾಬಲಾಧ್ಯರಾದ ಗಜ, ಗವಯ, ಗವಾಕ್ಷರು ಸೈನ್ಯದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗಲಿ. ಯಷಭ, ಕುಮುದರು ಬಲಭಾಗದಲ್ಲೂ, ಗಂಥಮಾಧನ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಮುನ್ನಡೆಯಲಿ. ನಾನು, ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸೈನ್ಯದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿರುತ್ತೇವೆ. ಮಹಾವೀರರಾದ ಜಾಂಬವಂತ, ಸುಷೇಣ, ವೇಗದರ್ಶಿ ಇವರು ಸೈನ್ಯದ ಹಿಂಭಾಗವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ”

★ ★ ★

ಸುಗ್ರೀವ ತನ್ನನ್ನೂ ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಸಹ ರಾಮ ನೇರವಾಗಿ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅಭಿಯನ್ನೂ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೇ ಹೇಳಿದ. ಎಷ್ಟಾದರೂ ಸುಗ್ರೀವನೇ ವಾನರ ರಾಜ. ಅವನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಅವನೇ ಮಹಾ ದಂಡನಾಯಕ. ಎಲ್ಲರೂ ಅವನಿಂದಲೇ ಅಭಿಪ್ರಾಗಬೇಕು. ಎಂತಹ ಹೃದಯ ಪ್ರೇಶಾಲ್ಯ, ಎಂತಹ ಮುತ್ಸುದಿತನ!

ರಾಮನ ಮತ್ತೊಂದು ಸುಗ್ರೀವಾಳ್ಳಿ!

“ಸೈನ್ಯ ಸಾಗುವಾಗ ಯಾರಿಗೂ ಉಪದ್ರವ, ತೊಂದರೆ ಏರ್ಪಡಬಾರದು. ನಗರಗಳ ಜನಗಳಿಗಾಗಲೇ, ದೇಶವಾಸಿಗಳಿಗಾಗಲೇ ಅನಾನುಕೂಲ ಉಂಟಾಗಬಾರದು. ಸಾಧ್ಯವಾದಪ್ರಮ್ಮ ಸೈನ್ಯ ಅರಣ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲೇ ಸಾಗಬೇಕು”

★ ★ ★

“ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಕಾಮರೂಪಿಗಳು. ಇಷ್ಟ ಬಂದ ರೂಪ ಧರಿಸಬಲ್ಲವರು. ನಿಜ. ಆದರೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವಾಗ ಅವರು ವಾನರರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕು. ಶತ್ರುಗಳಾರು, ಮಿತ್ರರಾರು ಎನ್ನುವ ಗೊಂದಲಕ್ಕೆ ಎಡಗೊಡಬಾರದು.”

ರಾಮನ ಯುದ್ಧ ಕೌಶಲ್ಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ನಿದರ್ಶನ

★ ★ ★

ರಾವಣ ಪ್ರಕಾಂಡ ಪಂಡಿತ, ಅನೇಕ ಸದ್ಗುಣಗಳ ಖಣ್ಣ, ಪರಸ್ಮೀ ವ್ಯಾಮೋಹವೆಂಬ ಒಂದೇ ದುಸುಂದಾ ಅವನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹುಳಿಹಿಂಡಿತ್ತು:

ರಾಮನ ವಾನರಸೇನೆ ಅವನ ಮೇಲೆ ದಂಡತ್ತಿ ಬಂದಾಗ ಅವನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರ, ಸಭಾಸದರಿಗೆ ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ:

“ಯಾವ ಪುರುಷ ತಾನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಕಾರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಉತ್ತಮರೂಡನೆ, ಹಿರಿಯರೂಡನೆ, ಮೇಲಾಗಿ ತನ್ನ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸುವವರೂಡನೆ ಸೇರಿ ಆಲೋಚಿಸಿ, ಅವನ ಸಲಹೆಯನ್ನು ದೈವಶ್ರದ್ಧಿಯಾಂದಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ಉತ್ತಮವೆನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಯಾವನು ತನ್ನ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಾನೇ ಯೋಚಿಸಿ. ಇತರರಿಂದ ಯಾವ ಸಲಹೆಯನ್ನೂ ಕೇಳಿದೆ, ತಾನೇ ದೈವದ ಮೇಲೆ ಭಾರ ಹಾಕಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನೇ ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷ.

ದೈವವನ್ನೂ, ನಂಬದೆ, ಹಿತವರನ್ನೂ ಕೇಳಿದೆ, ಕಾರ್ಯರಂಭ ಮಾಡಿ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲೇ ಅದನ್ನು ಕೈ ಬಿಡುವವನು ಅಧಮನೆನಿಸುತ್ತಾನೆ.”

★ ★ ★

ಮಂತ್ರಲೋಚನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ರಾವಣನ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ:

“ಶಾಸ್ತ್ರಸಮೃತವಾಗಿ, ಸರ್ವಸಮೃತವಾಗಿ ಏಕಾಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವ ಮಂತ್ರಲೋಚನೆ ಉತ್ತಮ.

ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವುಂಟಾದರೂ, ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಅನುಲಂಬಿಸಿ ಒಂದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವುಂಟಾದರೆ, ಅದು ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಮಂತ್ರಲೋಚನೆ.

ಯಾವ ಮಂತ್ರಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಂಮನೋಭಾವವೇರ್ಪಡ್ಟು, ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವುಂಟಾಗುವುದೋ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಏಕಾಭಿಪ್ರಾಯ ಉಂಟಾದರೂ ಅಂತಹ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ದೇಶದ ಕಲ್ಯಾಣ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅದು ಅಥವ ಮಂತ್ರಲೋಚನೆಯಾಗುತ್ತದೆ.”

★ ★ ★

ರಾವಣನ ಮಂತ್ರಲೋಚನಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಮತ (ಮೆಜಾರಿಟಿ) ನಿರ್ಣಯ ರಾಮನೋಡನೆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿತು. ವಿಭೀಷಣನೋಭ್ರು ಮಾತ್ರ, ವಿರೋಧಮತವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ.

ವಿಭೀಷಣ ರಾಮನಿಗೆ ಶರಣಾಗತವಾಗಿ ಬಂದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಮನೂ ಮಂತ್ರಲೋಚನೆ ನಡೆಸಿದ. ಸುಗ್ರೀವ, ಅಂಗದರಾದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಸ್ವಾತ ನೀಡುವುದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದರು. ಆಂಜನೇಯ ಒಬ್ಬ ಮಾತ್ರ, ಅನುಮೋದಿಸಿದ.

ಬಹುಮತ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ತಲೆವಾಗಿ ರಾವಣ ನಾಶವಾದ.

ಬಹುಮತ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿ ರಾಮ ಯಶಸ್ವಿಯಾದ.

★ ★ ★

ಸುಗ್ರೀವ, ವಿಭೀಷಣರಿಬ್ಬರೂ ರಾಮನಿಗೆ ಬೇಕಾದವರೇ. ಆದರೆ ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಸಾಕಷ್ಟು.

ಸುಗ್ರೀವ ವಾನರ, ವಿಭೀಷಣ ರಾಕ್ಷಸ.

ರಾಮ-ಸುಗ್ರೀವರ ಭೇಟಿಯಾದಾಗ ಇಬ್ಬರೂ ಪರಸ್ಪರ ದು:ಖ ತೋಡಿಕೊಂಡರು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವ, “ನಿನಗೆ ನನೋಡನೆ ಸಖಿ ಮಾಡುವುದು ಇಷ್ಟವಾದರೆ, ಕೈಯನ್ನು ಕೊಡು” ಎಂದು ಕೈ ನೀಡಿದ. ಆದರೆ ವಿಭೀಷಣ ರಾಮನಿಂದ ಏನನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದೆ, ಅವನ ಅಡಿದಾವರೆಗಳಿಗೆ ಎರಿ ಶರಣಾಗತವಾದ.

ಸುಗ್ರೀವ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯ, ಕೋಶ, ಪತ್ನಿಯರನ್ನು ಮರಳ ಪಡೆಯುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ರಾಮನ

ಸೆನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ. ವಿಭಿಂಜಣಾದರೋ ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವಾನ್ನು ತೊರೆದು ರಾಮನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಂಕ ಕಟ್ಟಿದ.

ರಾಮನನ್ನು ಸರಿಸಮಾನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡ ಸುಗ್ರೀವ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಪೀಠವನ್ನು ಸರ ಕೊಡದೆ ನಿಕ್ಷಪಿಸಾಗಿ ಕಂಡ. ಆದರೆ, ವಿಭಿಂಜಣ “ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸಹಿತ”ನಾಗಿ ರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ.

★ ★ ★

ವಿಭಿಂಜಣನನ್ನು ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೇ ಬೇಡವೇ ಎಂಬ ಚಚ್ಚೆ ಎದ್ದಾಗ, ಸುಗ್ರೀವಾದಿಗಳು ಸಂಶಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮ,

“ಪಿಶಾಚಾ ದಾನವಾ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಚೈವ ರಾಕ್ಷಸಾ।

ಅಂಗುಲ್ಯಗ್ರೇನ ತಾ ಹನ್ಯಾಂ ಇಚ್ಛೆ ಹರಿಗಣೇಶ್ವರ॥”

ಸುಗ್ರೀವ, ಈ ರಾಕ್ಷಸ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂಡರೆ ಎಂದು ನಿನಗೆ ಭಯವೇ? ಈ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ಪಿಶಾಚರು, ದಾನವರು, ಯಕ್ಷರು, ರಾಕ್ಷಸರು ಎಲ್ಲ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಎರಗಿದರೂ ನನ್ನ ಕಿರುಬಿರಳಿನ ನಖಾಗದಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು ನಾಶಮಾಡಬಲ್ಲ.”

ಎಂತಹ ದುರ್ದಾರ್ಮ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ! ಕೇವಲ ಜಂಭ ಕೊಟ್ಟುವ ಮಾತಲ್ಲ. ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ 14,000 ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಒಬ್ಬನೇ ನಿನಾಗಮ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೇ?

★ ★ ★

ಶ್ರೀರಾಮನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಅವಶಾರವೇ ಎನ್ನುವುದಾದರೆ, ಶರಣಾಗತ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ, ದುಷ್ಪಿತ್ಯಾಂಶ-ಶ್ರೀಪ್ತಿ ರಕ್ಷಣೆಯ ಆಶ್ವಾಸನೆಯನ್ನು ಎರಡನೇ ಬಾರಿ ಕೊಡುವುದು ವಿಭಿಂಜಣ ಶರಣಾಗತಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ,

“ಸಕ್ಕರೆವ ಪ್ರಪನಾಯ ತವಾಸ್ಯೈತಿ ಚ ಯಾಚತೇ॥

ಅಭಯಂ ಸರ್ವಭೂತೇಭ್ಯೋ ದದಾಮ್ಯೇ ತತ್ ವ್ರತಂ ಮಮ ॥”

ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ವರಾಹಾವಶಾರದಲ್ಲಿ

“ತಮೇವಂ ಮಿಯಮಾಣಂತು ಕಾಷ್ಟ ಪಾಷಾಣ ಸನ್ನಿಭಂ।

ಅಹಂ ಸೃಷ್ಟಾಮಿ ಮಧ್ವಕ್ತಂ ನಯಾಮಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಮಾ॥”

ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಭಗವಂತ ಕೃಷ್ಣಾವಶಾರದಲ್ಲಿ.

“ಸರ್ವ ಧರ್ಮಾನ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಮಾಮೇಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜಾ

ಅಹಂ ತಾಂ ಸರ್ವ ಪಾಪೇಭ್ಯೋ ಮೋಕ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಮಾಶುಚಃ ॥”

ಎಂದು ಶಾರಿದ.

★ ★ ★

ಶರಣಾಗತ ಸಂರಕ್ಷಣ ತನ್ನ ವ್ರತ ಎಂದು ಸಾರಿದ ಮೇಲೆ, ರಾಮ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಕರೆತರಲು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನೇ ಕಳುಹಿಸಿದ. ಅವನು ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನ, “ಸುಗ್ರೀವ, ವಿಭೀಷಣನ ಬದಲು ಅಕಸ್ಯಾತ್ ರಾವಣನೇ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಅವನನ್ನೇ ಕರೆದು ತಾ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ಸುಗ್ರೀವ ಕೇಳಿದನಂತೆ. “ಶರಣಾದ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಅಭಯವಿತ್ತು ಲಂಕಾರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಆಶ್ವಾಸನೆ ನೀಡಿಬಿಟ್ಟೇ ರಾವಣನೇ ಶರಣಾಗಿ ಬಂದರೆ ಅವನಿಗೇನು ಕೊಡುತ್ತಿ?” “ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ” “ಭರತ ನನಗೆ ರಾಜ್ಯಚೇಕು ಎಂದರೆ?” “ಹದಿನಾಲ್ಕು ಟೋಕಗಳ ಅಧಿಪತ್ಯವನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದ ರಾಮ.

ವಿಭೀಷಣ ದಾಸನಾಗಿ ಬಂದ. ಉದಾರಿಯಾದ ರಾಮ ಅವನನ್ನು ಸೋದರನನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ. ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ - “ನಾವು ನಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೇವು. ಶೃಂಗಭೇರಿಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದ ನಂತರ ಗುಹನೊಡನೆ ಕೂಡಿ ಐವರು ಸೋದರರಾದ್ದೇವು. ಕಿಷ್ಟಿಂಥೆಯಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಸೇರಿ ಆಯು ಜನರಾದ್ದೇವು. ಈಗ ನೀನು ಸೇರಿ ಏಳು ಜನ ಸೋದರರಾದ್ದೇವು” ಎಂದ.

ಎಂತಹ ಸೋದರರು-ಮೂರರು ಮಲತಾಯಿಯವರ ಮಕ್ಕಳು, ಒಬ್ಬ ಬೇಡ. ಒಬ್ಬ ವಾನರ, ಒಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸ! ರಾಘವನ ಓದಾರ್ಥವೇ ಓದಾರ್ಥ!

ವಿಭೀಷಣ ತನ್ನೊಡನೆ ಸೇರಿದ ನಂತರ ಅವನನ್ನು ರಾಮ ಕೇಳಿದ - “ಅಖಾಯಿ ಮುಮುತ್ತೇವ ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ ಬಲಾಬಲಂ” - “ರಾಕ್ಷಸರ ಬಲಾಬಲವನ್ನು ತಿಳಿಸು.” - ವಿಭೀಷಣನು ರಾಕ್ಷಸನೇ ಅಲ್ಲವೇನೂ ಎಂಬಂತೆ.

ಸೇತುಬಂಧನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ವಾನರರು ತಂದ ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ವಕರ್ಮನ ಮಗ ನಳಮುಟ್ಟಿ ಮುಟ್ಟಿ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಇಡುತ್ತಿದ್ದು. ಅವನಿಗಿದ್ದ ವರಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಅವು ತೇಲುತ್ತಾ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅವನ ಹಸ್ತಸ್ಥರಕ್ಕೆ ಕಾಯುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಬಂಡೆಗಳ ರಾಶಿ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿತು.

ಹನುಮಂತ ನೋಡಿದ. “ಈ ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ನಳ ಮುಟ್ಟುವುದೆಂದು? ಸೇತು ನಿಮಾಣವಾಗುವುದೆಂದು?” ಚಿಂತಿಸಿದ. ಎಲ್ಲ ವಾನರರನ್ನು ಕರೆದ. “ಒಂದು ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ “ರಾ”, ಇನ್ನೊಂದು ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ “ಮು” ಬರೆಯಿರಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಒಗೆಯಿರಿ” ಎಂದು ಸೂಚನೆ ಕೊಟ್ಟು.

ವಾನರರು ಶುಷ್ಕಿಯಿಂದ ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಎರಡೆರಡು ಬಂಡೆಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ತೇಲತೊಡಗಿದ್ದು. ನಳ ತನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಸಿದ.

ರಾಮ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವೀಕ್ಷಿಸಿದ. “ನನ್ನ ನಾಮಕ್ಕೇ ಇಷ್ಟೊಂದು ಮಹಿಮೆಯಿದೆ ಎಂದ ಮೇಲೆ

స్ఫోతః నానే బండెయన్న నీరిన మేలిట్టు....?” ఒందు సణ్ణ బండెయన్న తేగెదుచొండ. తాను మాడువుదన్న యారూ సోఁడుత్తిల్లపెందు సిద్ధప్రాచిసికొండు, మెల్లగే ఆ బండెయన్న నీరిన మేలిట్టు కైబిట్టు, బండె బుళ్ళక్కనే ముళుగిమోయితు. యారో కిసిక్కనే నక్కంతాయితు. అనతి దూరదల్లి ఆంజనేయ కుళితిద్ద. రామనిగే నాచికెయాయితు. తలె తగ్గింద. హనుమ, “ప్రభు, సహోదారకనాద నీనే కైబిట్టు మేలే, ఆ బండె ముళుగదే ఇన్నేను మాడితు?” ఎందు శాంత్యన గోళింద.

★ ★ ★

యుద్ధకేల్ల సిద్ధతేయన్న మాడిశొండ నంతర రామ రాజనీతియన్న అనుల్ష్టిందవనాగి, కొనెయ ప్రయత్నదంత. అంగదనన్న శాంతిదూతనన్నాగి కళుహింద. అంగద తానిద్దల్లింద హారి రావణన ముంద నింత. అవర సంవాద శ్వారస్యపూర్ణః:

రావణ : నీనారు?

అంగద : నినగే నన్న పరిచయవిరచముదల్లపే?

రావణ : అదు హేగే? హిందె బందిద్ద వానరమో నీను?

అంగద : అల్ల, అవనల్ల.

రావణ : హగాదరే అవనెల్లి?

అంగద : అవనన్న నావెల్ల ఒడిసిబిట్టిపు.

రావణ : ఏకే?

అంగద : రావణనన్న సంహరిసి బా ఎందు కళుహిందరే అవనన్న బిట్టు అవను కళుహింద రాక్షసర కైగే సిక్కిబిద్ద. నావెల్ల కోపగొండు, “వానర సమూహదల్లే ఇరలు నీను లాయక్కల్ల” ఎందు ఓడిసిబిట్టిపు. తిరుగి ముఖ తోరిసువ ఢ్యేయావిల్లదే అవను ఎల్లో ఆడగిశొండిరబేఁకు.

రావణ : హగాదరే నీను యారు?

అంగద : నినగే పరిచయవిరబేఁకల్లా? నానంతూ నిన్నన్న చెన్నాగి మోడిద్దేవే.

రావణ : యావాగ? ఎల్లి?

అంగద : నాను మగువాగిద్దాగ్ నన్న తందె వాలి సముద్ర తీరక్కే

ನಿತ್ಯವಿದಿಗಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಅವರ ಕೇಗೆ ಸಿಕ್ಕಬಿದ್ದ ನಿನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ತೊಟ್ಟಲಿನ ಮೇಲ್ಪೂಗಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದರು. ಜ್ಞಾಪಕವಿದೆಯೇ? ಆ ಹತ್ತು ತಲೆ ಹಂಚುವಲ್ಲವೇ ನೀನು?

★ ★ ★

ಇಂದ್ರಜಿತುವಿನ ನಾಗಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಬದ್ದರಾಗಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ನಿತ್ಯೇತನರಾಗಿ ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದರು. ಸೀತೆಗೆ ಆ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವಂತೆ ರಾವಣ ರಾಕ್ಷಸಿಯರಿಗೆ ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿದ. ರಾಕ್ಷಸಿಯರು ಸೀತೆಯನ್ನು ಪ್ರಪಂಚ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ರಣ ಮೃದಾನಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದರು. ಸತ್ತವರಂತೆ ಮಲಗಿದ್ದ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಸೀತೆ ಕಂಡು ದುಃಖಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಆಗ ರಾಕ್ಷಸಿಯರಲ್ಲಿಬ್ಬಾದ ಶ್ರಿಜಟಿ, “ಸೀತೆ, ಅನವಶ್ಯವಾಗಿ ದುಃಖಿಸಬೇಡ. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ಸಾವಿಲ್ಲ, ಸೋಲಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಪಂಚವಿಮಾನ ಮಂಗಳಕರವಾದುದು. ಹಾಗೇನಾದರೂ ರಾಮನು ಸತ್ತಿದಲ್ಲಿ ವಿಧವೆಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಈ ವಿಮಾನ ಧರಿಸುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ನಿನ್ನನ್ನು ಧರಿಸಿದೆಯಂದರೆ ನೀನು ಖಂಡಿತ ಅಮಂಗಳಿಯಲ್ಲ ರಾಮ ಸತ್ತಿಲ್ಲ. ಭಯಪಡಬೇಡ” ಎಂದು ಸಂತೋಷಿಸಿದಳು.

★ ★ ★

ಮೊತ್ತ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ರಾವಣನೇ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವನಿಗೂ ಹನುಮಂತನಿಗೂ ಯುದ್ಧ ನಡೆಯಿತು. ರಾವಣನಿಂದ ಮೊದಲು ಮುಷ್ಟಿಪ್ರಹಾರ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ತಬ್ಧನಾಗಿದ್ದ ಅಂಜನೇಯ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ರಾವಣನ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಗುದ್ದಿದ. ರಾವಣ ಆ ಪ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ನಡುಗಿದ. ಹನುಮಂತನನ್ನು ಶಾಫ್ಟಿಸಿದ. “ಭಲೆ, ಭಲೆ, ನೀನು ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯೇ ಹೌದು” ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದ. ಮಾರುತಿಗೆ ಬಹಳ ದುಃಖಿಸಿದ್ದಿತು. “ನಾನು ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ನೀನು ಎದೆಯೋಡೆದು ನೆಲಕ್ಕುರಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಲು ಇನ್ನೂ ಉಳಿದಿರುವೆಯಲ್ಲ? ನನ್ನ ಬಲಕ್ಕೆ ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ” ಎಂದು ಆಲಾಪಿಸಿದ.

★ ★ ★

ರಾವಣ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತಾಡಿತನಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಮೂರ್ಖೆ ಹೊಂದಿದ. ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಎತ್ತಲು ರಾವಣ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ. ಕೈಲಾಸವರ್ವತವನ್ನೇ ಮೇಲೆತ್ತಿದ ರಾವಣನಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಎತ್ತಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಶೇಷರೂಪಿಯಲ್ಲವೇ ಸೌಮಿತ್ರಿ? ಅಂಜನೇಯನಿಗೆ ಈ ದೃಶ್ಯ ಕಂಡಿತು. ವೇಗವಾಗಿ ಹಾರಿ ಬಂದವನೇ ರಾವಣನ ಎದೆಗೆ ಪ್ರಹರಿಸಿದ. ಈ ಬಾರಿ ರಾವಣ ಜ್ಞಾನಹೀನನಾಗಿ ಕೆಳಕ್ಕುರುಳಿದ ಅವನ ಮೂಗು ಬಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಚಿಮ್ಮಿತು. ಅವನನ್ನು ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ ಹನುಮಂತ ನಿರಾಯಕವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ತಂದಿಳಿಸಿದ.

★ ★ ★

ಮೊದಲನೆಯ ರಾಮ-ರಾವಣ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾವಣ ತನ್ನಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡ. ಸಾರಥಿ ಸತ್ಯ ಕುದುರೆಗಳು ನಾಶವಾದವು. ಶೈತಂತರ, ಕರೀಟ, ಕವಚ, ಧನುಸ್, ಬತ್ತಳಿಕೆ ಎಲ್ಲವೂ ರಾಮಬಾಣಗಳ ಧಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ನುಚ್ಚಿ ನೂರಾದುವು. ರಾವಣ ಬರಿ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಬರಿಗೈಯಲ್ಲಿ ಬರಿಗಾಲಲ್ಲಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ನಿಂತ. ನಿರಾಯುಧನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಕಂಡು ರಾಘವ “ಅಶ್ವಾಸ್ಕ್ಯ ನಿಯಾಃಃಿ ರಧೀ ಚ ಧನ್ಯೋ ತದಾ ಬಲಂ ಪ್ರೇಕ್ಷಾಸಿ ಮೇ ರಧಸ್ಫಃ॥” “ರಾತ್ರಿ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆದು ನಾಳಿ ರಧವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬಾ. ಆಗ ನನ್ನ ಬಲವನ್ನು ನೋಡುವಿಯಂತೆ”

ಸೋತು ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತ ಮಹಾಪಾಪಿ ದರಕಂತನಿಗೆ “ಇದು ಹೋಗಿ ನಾಳಿ ಬಾ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದ ರಾಘವನ ಕರುಣೆಗೆ, ಅತ್ಯಾವಶ್ವಾಸಕ್ತಿ ಸಾಟಿಯೆಲ್ಲ?

★ ★ ★

ಸೀತೆಗೋಸ್ಕರ ರಾಮನೋಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ತನ್ನ ಅನೇಕ ಸೇನಾಪತಿಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರಾವಣನಿಗೆ ಅವನ ಮಂತ್ರಿ ಮಹೋದರ ಸಲಹೆಯಿತ್ತು - “ಪ್ರಭು, ಆ ಸೀತೆಯನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನೀವೇಕೆ ಇಷ್ಟು ತಡಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀರೆಂದು ನಮಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಈಗಲಾದರೂ ಒಂದು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ, ನೀವು ಕಾಮರೂಪಿಗಳು. ಆ ರಾಮನ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬಾರದೇಕೆ?” ರಾವಣ ನಿಟ್ಟಿಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಾ ಹೇಳಿದ - “ಮಹೋದರ, ಆ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡಿದೆ. ಆದರೆ ವ್ಯಧ. ರಾಮನ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿದೂಡನೆ ಸೀತೆಯ ಮೇಲೆ ವ್ಯಾಮೋಹವೇ ಇಲ್ಲವಾಯಿತು. ಅವಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿತ್ತಿ ನೋಡಲು ಸಹ ನನಗೆ ಮನಸ್ಸು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅನೇಯೇ ಇಲ್ಲವಾದ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಿಸುವುದೆಂತು?”

★ ★ ★

ಕುಂಭಕರ್ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನ ಮೇಲೆ ವಿಜಯ ಸಾಧಿಸಿದ. ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕುಂಭಕರ್ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಎತ್ತಿ ತನ್ನ ಕಂಕುಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡು ಲಂಕೆಯತ್ತು ನಡೆದ.

ಹನುಮಂತ ನೋಡಿದ. ತನ್ನ ರಾಜನ ಸೇರೆ ಬಿಡಿಸಲು ಹೆಚ್ಚಿ ಮುಂದಿಟ್ಟು ಆದರೆ ತಟಕ್ಕನೆ ನಿಂತು ಯೋಚಿಸಿದ - “ರಾಜನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ನಾನು ಧಾವಿಸಿ ನನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದರೆ, ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ, ಯಶಸ್ವಿಗೆ ಕುಂದುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆದು ನೋಡೋಣ, ಅನಿವಾರ್ಯವಾದರೆ ಮಾತ್ರ, ಮುಂದುವರೆಯೋಣ”.

ಕುಂಭಕರ್ ಸುಗ್ರೀವನೋಡನೆ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ. ಶತ್ರುರಾಜನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು

ವಿಜಯಿಯಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದ ಅವನ ಮೇಲೆ ಲಂಕೆಯ ಜನರು ಚಂದನವನ್ನೂ, ಪನ್ನೀರನ್ನೂ ಚಿಮುಕಿಸಿದರು, ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಅರಿವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಕುಂಭಕರ್ಣನ ವಾಶ್ವವನ್ನು ಬಗೆದ. ಹಲ್ಲಗಳಿಂದ ಮೂಗನ್ನು ಕಿತ್ತು, ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿದ, ಕೋಪ ತಾಪಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾದ ಕುಂಭಕರ್ಣ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಸುಗ್ರೀವ ಚಿಂಡಿನಂತೆ ಪುಟಿದು ಹಾರಿ ರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ. ಎಲ್ಲರ ಅಭಿನಂದನೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ. ಆಂಜನೇಯನ ಬೈಚಿತ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞ, ವಿಮೇಕ ಸಾಧಕವಾಯಿತು.

★ ★ ★

ಹುಂಭಕರ್ಣ ರಾಮನಿಂದ ಹತನಾಗಿ ಅವನ ಮುಂಡ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಾ ರುಂಡ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಾ ಹಾರಿಬಿದ್ದವು. ಈ ವಾತ್ಸಯನ್ನು ಕೇಳಿದ. ರಾವಣನಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಯಿತು. ರಾಮನ ಪರಾಕ್ರಮದ ಅರಿವಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ವಿಭೀಷಣ ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲಾ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಧರ್ಮಾಶ್ಚನಾದ, ಶ್ರೀಮಂತನಾದ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಕೂರ ವಚನಗಳಿಂದ ನೋಯಿಸಿ ಹೊರಗಟ್ಟಿದ್ದಂದಿನಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಶೋಕ ಪರಂಪರೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆಂದು ವಿಲಂಬಿಸಿದ.

★ ★ ★

ರಾವಣನ ಪ್ರತ್ರಾದ ಶ್ರೀಶಿರ, ನರಾಂತಕ, ದೇವಾಂತಕ, ಅತಿಕಾಯರೂ, ಸಹೋದರರಾದ ಮಹೋದರ ಮಹಾಪಾಶ್ವರೂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಸುನೀಗಿದರು. ಈ ವಾತ್ಸಯನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣ ದೀನನಾದ. ಕೊನೆಗೂ ಅವನ ಬಾಯಿಂದ ಉದ್ದಾರ ಹೊರಬಿತ್ತ-

★ ★ ★

“ತಂ ಮನ್ಮೋಽ ರಾಘವಂ ವೀರಂ ನಾರಾಯಣ ಮನಾಮಯಂ”

“ಆನಾಮಯನಾದ, ಶೋಕ - ರೋಗ - ಮೋಹ ಮುಂತಾದ ದೋಷಗಳಿಂದ ದೂರನಾದ ಆ ನಾರಾಯಣನೇ ಈ ವೀರ ರಾಘವ” ಎಂಬ ಸತ್ಯದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಯಿತು.

★ ★ ★

ತನ್ನೆಲ್ಲ ಬಂಧುಗಳ ಮರಣಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ತಂದೆಗೆ ಆಶ್ವಾಸನೆ ಕೊಟ್ಟು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದ ಇಂದ್ರಜಿತುವಿನ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ತಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಕಟ್ಟಬಿದ್ದು ಮಲಗಿದ್ದಾಗ, ಆ ಅಸ್ತದ ಮಹಿಮೆಗೆ ಹೊರತಾದ ವಿಭೀಷಣ, ಆಂಜನೇಯರು ಮಾತ್ರ, ಜಾಂಬವಂತನನ್ನು ಮಹಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಜಾಂಬವಂತನ ಮೊದಲನೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ - “ಆಂಜನೇಯ ಕ್ಷೇಮವೇ?” ವಿಭೀಷಣ ಕೇಳಿದ - “ಜಾಂಬವರೇ, ಇನ್ನಾರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸದೆ ಕೇವಲ ಹನುಮಂತನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವಿರೇಕೆ?” ಜಾಂಬವಂತ ಉತ್ತರಿಸಿದ - “ನಾವೆಲ್ಲರೂ

ಉಳಿದು ಆಂಜನೇಯನೊಬ್ಬ ಆಳಿದರೆ, ನಾವು ಆಳಿದಂತೆಯೇ. ಅವನೊಬ್ಬನ್ನಿಳಿದಿದ್ದರೆ, ನಮಗಾರಿಗೂ ಭಯವಿಲ್ಲ.”

★ ★ ★

ಬ್ರಹ್ಮಸ್ತಕ್ ಕಟ್ಟಬಿದ್ದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಾದಿಗಳನ್ನು ಸಚೀತನಗೊಳಿಸಲು ಆಂಜನೇಯ ಪೈಷಧಿ ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ತಂದಾಗ ಅಪುಗಳ ಮೇಲೆ ಬೀಳಿದ ಗಳಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಸತ್ತ ಸಾಯುತ್ತ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಜೀವಂತರಾದರೆಂದು ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖ. ಹಾಗಾದರೆ ಅದೇ ಸ್ಥಿರ್ಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರೇಕೆ ಎದ್ದೇಳಲಿಲ್ಲ?

ಕಾರಣವಿಷ್ಯ-ತನ್ನ ಕಡೆ ಸತ್ತವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ, ತನ್ನವರಿಗೇ ಗೊತ್ತಾಗಿದಿರಲೆಂದು ರಾವಣ ಸತ್ತವರ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಜಲಚರಗಳಿಗಾಹಾರವಾಗಿ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಎಸೆಯಬೇಕೆಂದು ಅಣತಿ ಮಾಡಿದ್ದ. ಅವನ ದುರಾದೃಷ್ಟಕ್ ಈ ಆದೇಶ ಅವನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವೇ ಆಯಿತು.

★ ★ ★

ಇಂದ್ರಜಿತು ಮಾಯಾ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೊಂಡ. ರಾಮ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾನವನಂತೆ ಪ್ರಲಪಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದ. ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಉದಿಕ್ತನಾಗಿ ರಾಮನು ಸವಾರಧಾರವಾಗಿಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಧರ್ಮವನ್ನು ತೆಗಳಿದ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವೇ ಮೂಲ ಎಂದು ವಾದಿಸಿದ. ಪೌರುಷವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದ. ಆದರೆ ಇಂದ್ರಜಿತುವನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಐಂದಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹೊಡಿದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿದ ಮಂತ್ರ ಮಾತ್ರ,-

“ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಸತ್ಯಸಂಧಳ್ಳ ರಾಮೋ ದಾಶರಥಿಯಾದಿ।

ಪೌರಷೇತಾ ಅಪ್ರತಿದ್ವಂದ್ಬ; ಶರ್ವನಂ ಜಹಿ ರಾವಣಂ ॥”

“ರಾಮನು ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ, ಸತ್ಯಸಂಧ, ಪೌರುಷದಲ್ಲಿ ಅಸಮ ಎಂಬುದು ಸತ್ಯವಾದರೆ, ಈ ಅಸ್ತ್ರ ರಾವಣನ ಮಗನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಿ.”

ರಾಮನ ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣರೂಪೀ ನಿದರ್ಶನ ಈ ಶೋಕ. ಅಂತಲ್ಲದೆ, ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನಿಂದ ಸೋಲಿಸಲಬ್ಬ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಅಧಿದೇವತೆಯಾಗುಳ್ಳ ಆ ಐಂದಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನ ತಲೆ ತೆಗೆಯುವ ಸಾಮಧ್ಯವೆಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು?

★ ★ ★

ಇಂದ್ರಜಿತುವಿನ ಮರಣದಿಂದುಂಟಾದ ಶೋಕ ರಾವಣನನ್ನು ಮತಿಗೆಡಿಸಿತು. ಇನ್ನು ತನಗೆ ರಾಮನ ಕ್ಷಯಿಂದ ಮೃತ್ಯು ಅನಿವಾರ್ಯ ಎಂಬುದು ಅರಿವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಮೂಲ ಬಲವನ್ನೇ

ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ದೂಡಿದ. ಅದನ್ನು ರಾಮ ಕೇವಲ 90 ನಿರ್ವಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಧೂಳಿಪಟ ಮಾಡಿದ. ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಹೊಗಳಿದ ವಾಸರ ಪ್ರಮುಖರಿಗೆ ರಾಮ ಹೇಳಿದ - “ಏತದಸ್ತು ಬಲಂ ದಿವ್ಯಂ ಮಮವಾ ತ್ಯಂಬಕಸ್ಯವಾ”

“ಈ ದಿನ ನಾನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ದಿವ್ಯಾಸ್ತು ಬಲ ನನಗೆ ಮತ್ತು ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮೀಸಲು”

★ ★ ★

ಅಂತಿಮವಾಗಿ ರಾಮ-ರಾವಣರು ಪರಸ್ಪರ ಎದುರಾಗಿ ನಿಂತಾಗ, ರಾಮ ಸಮಯೋಚಿತವಾದ ಕೋಪವನ್ನು “ತಂದುಕೊಂಡ” ನಂತೆ.

“ಸಕ್ತಾಷ್ಟಾ ಭ್ರಮಟಿಂ ಕುರ್ದಃ ಕಂಬಿತ್ ಸಂರಕ್ತ ಲೋಚನಃ।

ಜನಾಮ ಸುಮಹಾಕ್ಷೋಧಂ ನಿರ್ದಾಹನ್ನಿವಚಣ್ಣಪಾ ॥”

ಅಂದರೆ ಕೋಪ ರಾಮನ ವಶದಲ್ಲಿತ್ತು. ಆದರೆ ರಾವಣ ಕೋಪದ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ.

★ ★ ★

ರಾಮ - ರಾವಣರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ “ಜೀತವ್ಯಾಮಿತಿ ಕಾಪುತ್ಸಃ, ಮರ್ತಣವ್ಯಾಮಿತಿ ರಾವಣಃ-”

ರಾಮ “ಜಯಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಹೋರಾಡಿದ.

ರಾವಣ “ಸಾಯಬೇಕು” ಎಂದು ಹೋರಾಡಿದ.

★ ★ ★

ರಾಮಬಾಣದಿಂದ ಹತನಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ರಾವಣನ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಾ ಪ್ರಲಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಂಡೋದರಿಯ ಪ್ರಲಾಪನೆಯಲ್ಲಿ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಿದೆ. ಪತಿ ಗತಪಾಣನಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಕೊಂದ ರಾಮ ಕೋದಂಡವನ್ನಾರಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಂಡೋದರಿ ದೇವಶತ್ರುವಾದ, ಪತಿಪ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ದೂರೋಹವೆಣಿಸಿದ ರಾವಣನ ಪಾಪಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಫಲ ನೀಡಲು ಬಂದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ ರಾಮ ಎಂದು ರಾಮನ ಜನ್ಮರಹಸ್ಯವನ್ನು ಸ್ತೋಟಮಾಡಿದುದೇ ಅಲ್ಲದೆ, ರಾಮನ ಸುಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಾಳೆ.

★ ★ ★

“ಸತ್ಯರುವ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಪ್ರೇತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡು” ಎಂದು ರಾಮ ವಿಭಿಂಘಣನಿಗೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದಾಗ ವಿಭಿಂಘಣ, ‘ರಾವಣ ನನ್ನ ನನ್ನ ಅಣ್ಣನೇನೋ ಸರಿ, ಆದರೆ ಅವನು

ಅಧ್ಯೊ ದುರಾಚಾರಿ, ಪಾಪಿ, ಪರಸ್ಪ್ರಯನ್ನ ಬಯಸಿದವ. ಅವನಿಗೆ ನಾನೆಂತು ಸಂಸ್ಕಾರ ಕರ್ಮ ನಡೆಸಲಿ?” ಎಂದ. ರಾಮ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದ - ಮರಣಾಂತಾನಿ ವೈರಾಣಿ ನಿವೃತ್ತಿನಃ ಪ್ರಯೋಜನಮ್ | ಕ್ರಿಯತಾಮಸ್ಯ ಸಂಸ್ಕಾರೋ ಮರಾವೇಷ ಯಥಾ ತವ॥

ವೈರ್ಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ನನಗೆ ರಾವಣನ ಮೇಲೆ ಹಗೆತನವಿಲ್ಲ. ಈಗ ನಿನಗೆ ಅವನು ಹೀಗೆ ಸೋದರನೋ ನನಗೂ ಹಾಗೆಯೇ ಸೋದರ. ನೀನು “ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದರೆ ನಾನು ರಾವಣನಿಗೆ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ”.

ರಾಮ ವನವಾಸ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಉತ್ತರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಪರಂಪರೆಯೇ ನಡೆದು ಬಂದಿತು. ದಶರಥನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ವಿರಾಧ, ಕಂಬಂಧ, ಜಟಾಯು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆದ ನಂತರ ಈಗ ರಾವಣನಿಗೂ ಒಂಡ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ನಿಂತೆ.

★ ★ ★

ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದ ನಂತರ, ರಾಮ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಲಂಕಾಧಿಪತಿಯಾದ ವಿಭೀಷಣನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅಶೋಕವನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿರುವ ಸೀತೆಗೆ ನನ್ನ ಕುಶಲವನ್ನೂ ರಾವಣ ಸಂಹಾರದ ವಿಷಯವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ ಅವಳ ಸಂದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿದು ಬಾ” ಎಂದ. ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಲಂಕಾಧಿಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದ ತಾನೇ ಆದರೂ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಥಮ ಗೌರವ ಸಲ್ಲಿಸುವುದನ್ನು ಮರೆಯಲ್ಲ.

ರಾಮವಿಜಯದ ಆನಂದವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಸೀತೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದ ನಂತರ ಹನುಮಂತ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ವರ ಕೇಳಿದ - “ನಿನ್ನನ್ನು ತಿವಿದು ತಿನ್ನವಂತೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಈ ರಾಕ್ಷಸಿಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿ ತಿವಿದು ಕೊಂಡು ಹಾಕಲು ಅನುಮತಿ ಕೊಡು”. ಸೀತೆ ಅವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದಳು - “ಪಾಪ, ಈ ರಾಕ್ಷಸಿಯರು ರಾವಣನ ಅಪ್ಯಾಯಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡರು. ರಾವಣ ತೀರಿದ. ಈಗ ಸೋಡು. ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಏನೂ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದು ಬೇಡ.”

★ ★ ★

ಸೀತೆ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ರಾಮನನ್ನು ಕೇಳಿದಳು - “ನೀನು ಯಾರು ಎಂಬುದು ನಿನಗೆ ತಿಳಿದಿದೆಯೇ?” ಎಂದರು. ಆಗ ರಾಮ “ಆತ್ಮಾನಂ ಮಾನುಷಂ ಮನ್ಯೇ ರಾಮಂ ದಶರಥಾತ್ಮಜಂ” ಎಂದು ನಿರ್ವಹಿಸಿಕೊಂಡ. ಆಗಲೇ ಚತುಮೂರಿ ಬ್ರಹ್ಮ ರಾಮನಿಗೆ ಅವನ ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದ.

★ ★ ★

ಸೀತೆಯೊಡಗೂಡಿ ರಾಮ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕಿಷ್ಟಿಂಥೆಯಲ್ಲಿ ವಾನರಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಯಿತು. ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಂಡ ವಾನರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಉದ್ದರಿಸತ್ತೊಡಗಿದರು -

“ಅಲ್ಲ, ಈ ಸೀತೆಗಾಗಿ ರಾಮ ಇಷ್ಟು ಒದ್ದಾಡಿದನೇ?”

“ಎಷ್ಟು ಬೆಳ್ಳಿಗಿದೆ ಅವಳ ಮೈ?”

“ಅಯ್ಯೋ, ಅವಳ ಮೈಮೇಲೆ ರೋಮವೇ ಇಲ್ಲ?”

“ಅಭಾಜಿ, ಎಷ್ಟು ಅಗಲ ಅವಳ ಕಣ್ಣಗಳು?”

“ಅವಳಿಗೆ ಸೊಂಟವೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ?”

“ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸೀತೆಗೆ ಬಾಲವೇ ಇಲ್ಲ!”

★ ★ ★

ಭರತನನ್ನು ಕಾಣಲು ಮೊದಲು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕೆಳುಹಿಸಿದ ರಾಮ. 14 ವರುಷಗಳು, ತನ್ನ ಪರವಾಗಿಯೇ ಆದರೂ, ರಾಜ್ಯವಾಳಿದವರಿಗೆ ರಾಜ್ಯಲಾಲಸೆ ಬೆಳೆದಿರಲು ಸಾಧ್ಯ. ಹಾಗೇನಾದರೂ ಆಗಿದ್ದರೆ, ಭರತನಿಗೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ತಾನು ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಬೇಕೆಂಬ ಎಣಿಕೆ ರಾಮನಿಧು. ಭರತನ ನಿಜವಾದ ಮನೋಭೂಮಿಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ ಕೇವಲ ಅಂಜನೇಯನಿಗೆ ಮಾತ್ರ, ಇದೆ ಎಂಬುದೂ ಅವನಿಗೆ ವೇದ್ಯ.

ವಿಚಾರ ವಿಶೇಷಗಳು

ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಕೆಲಸ ಜಾಹೀರಾತಿಗೆ ಉತ್ತರ ನೀಡುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಅನೇಕ. ಅವರಿಂದ ಕೆಲವರನ್ನು ಬುನಾಯಿಸಲು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಪರೀಕ್ಷೆ. ಒಂದು ಕಾಗದದ ಚೂರಿನ ಮೇಲೆ ಶಾಯಿಯ ಒಂದು ಬೊಟ್ಟನ್ನು ಹಾಕ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾಗದದ ಚೂರಿನಿಂದ ಅದನ್ನು ಒತ್ತಿದರೆ ಅದು ಹರಡುತ್ತದೆ. ವಿವಿಧಾಕಾರವನ್ನು ತಾಳುತ್ತದೆ.

ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗೆ ಅದನ್ನು ತೋರಿಸಿ, “ಈ ಶಾಯಿಯ ಬೊಟ್ಟು, ಕಲೆ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಿಸುವ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ, ಅನಿಸಿಕೆಗಳಿಗೆ ಲಿಖಿತ ರೂಪಕೊಡಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ, ಲೇಖನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರಬರುವ ವಿಚಾರಗಳು, ವಿವರಣೆಗಳು ಅವೇಷ್ಟಾ? ದರ್ಶಕರ ಕಲ್ಪನಾ ಸಾಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ವೈವಿಧ್ಯವಿದೆಯೇ ಅಷ್ಟೂ ವಿಧಗಳ ವಿವರಣೆಗಳು ಕಾಣಿಸಿಗುವುದು ಸಹಜ.

ಅಂತೆಯೇ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಓದುಗರ ವಿಚಾರವಂತಿಕೆಗೆ, ಕಲ್ಪನಾ ಸಾಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಲುಗಳು. ಸೂಚ್ಯದೂಪವಾಗಿ ಕೆಲವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.)

1. ಲಂಕಾ ಎಂಬ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪಂಚ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ, ಪಂಚ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂಬ ಹತ್ತು ತಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾವಣನೆಂಬ ಮನಸ್ಸು ಅಶೋಕವನವೆಂಬ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯೆಂಬ ಜೀವವನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದೆ. ರಾಮನೆಂಬ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಬೇವರ್ವಾಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಜೀವಾತ್ಮಾ ರಾಕ್ಷಸರಂತೆ ಇರುವ ಕಾಮ, ಕೌರಾಧ, ತೋಭ ಮುಂತಾದ ಅರಿಷದ್ವರ್ಗಗಳಿಂದ ಸದಾ ಏಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪರಮಾತ್ಮನೋಂದಿಗೆ ಲೇನವಾಗುವ ಕ್ಷಣಿವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ತೊಳಳುತ್ತಿದೆ. ಆಗ ಸಾಗರವೆಂಬ ಸಂಸಾರವನ್ನು ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ದಾಟಿದ ಅಂಜನೇಯನೆಂಬ ಆಚಾರ್ಯ ಸೀತೆಯೆಂಬ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಿ ಉಂಗುರರೂಪದ ಮಂತ್ರವನ್ನುಪಡೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ಜೀವನ ತಳಮಳ ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಉಪಶಮನವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಭಾವೀ ಸೌಖ್ಯದಲ್ಲಿ ನಲಿದಾಡುವುದು.

★ ★ ★

2. ಮಹಾಸಾಧ್ವಯಾದ ಸೀತೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಕಷ್ಟಪಡಲು ಅವಳು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳೇನು? ಒಂದು-ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಯನಾದ ಪತಿಯು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಜಿನ್ನದ ಜಿಂಕೆಗೆ ಆಸೆಪಟ್ಟಿದ್ದು.

ಎರಡು-ಭಗವದಪರಾಧಕ್ಕಿಂತ ಫೋರವಾದ ಭಾಗವದಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದು-ಪರಮ ಭಕ್ತರಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಭರತರನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದ್ದ.

3. ಇಡೀ ರಾಮಾಯಣ ಶರಣಾಗತಿ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ. ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ನಿವ್ಯಾಂಚ ಪ್ರಪತ್ತಿ (ಶರಣಾಗತಿ) ಯೋಂದೇ ಮಾರ್ಗ ಎಂದು ಸಾರುವ ಉದ್ಗಂಧ.

ಬಾಲಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ರಾವಣ, ಕುಂಭಕರಾಣದಿ ರಾಕ್ಷಸರ ಉಪಟಳವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ದೇವತೆಗಳು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಶರಣಾದರು.

ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತೋತ್ತಮನಾದ ಭರತ ಶ್ರೀರಾಮನ ಪಾದುಕೆಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವಾನ್ಮಾ ಅರ್ಪಿಸಿದ.

ರಾಕ್ಷಸರ ಕೂರ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬೆಂದು ಬೆಂಡಾಗಿದ್ದ ಖುಷಿಮುನಿಗಳು ರಾಮಚಂದ್ರನ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಕೋರಿದ್ದು ಅರಣ್ಯಕಾಂಡದಲ್ಲಿ.

ತನ್ನಿಂದ ಅಪಹೃತವಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಪತ್ತಿಯನ್ನೂ ಮರಳಿ ಪಡೆಯಲು ರಾಘವನ ಮರೆಹೊಕ್ಕ ಸುಗ್ರೀವ ಕಿಂಧಿಂಧಾಕಾಂಡದ ನಾಯಕ.

ಸುಂದರ ಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಕಾಕಾಸುರನ ಕಥೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗತಿಯ ತಿರುಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೋರಿಸುವಂತಹುದು.

ವಿಭೀಷಣ ಶರಣಾಗತಿಯಂತೂ ಯುದ್ಧಕಾಂಡದ ಸಾರಸರ್ವಸ್ವ

ಇವಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕರೀಟಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಅಂಜನೇಯರ ಆತ್ಮನೇದನೆ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೋಕಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ.

4. ಶತ್ರುಘ್ನ-ಶತ್ರುಗಳ ಸಂಹಾರಕ-ಆದರೆ ಇಡೀ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವಂತೆ ಅವನು ಕೊಂದದ್ದು ಲವಣಾಸುರನೊಬ್ಬನನ್ನೇ. ನಿಜಕ್ಕೂ ಅವನು ಜಯಿಸಿದ್ದ ಅಂತಃಶತ್ರುಗಳನ್ನು, ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತನಿಗಿಂತಲೂ ಏಗಿಲಾಗಿ ಭಾಗವತ ಭಕ್ತನಾಗಿ ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿಪ್ರಾನ್ತಿ ಭರತನ ವ್ಯಕ್ತಿಪ್ರಾನ್ತಲ್ಲಿ ವಿಲೀನ ಮಾಡಿದ ಮಹಾವೀರ.

5. ಶಿವಧನುಭರಂಗವಾದೊಡನೆ ಸೀತೆ ರಾಮನನ್ನು ವರಿಸಲು ಮುಂದೆ ಬಂದಳು. ಅವಳಿಂದಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಕೀರ್ತಿ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಕನ್ನೆಯರೂ ಮುಂದೆ ಬಂದರಂತೆ, ಆದರೆ ಸೀತೆ ರಾಮನನ್ನು ವರಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು, ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನುಳಿದಿದ್ದ ರಾಜರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ವರಿಸಿದಳಂತೆ! ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಕೀರ್ತಿ ದಶದಿಕ್ಕಾಗಳನ್ನೂ ಆವರಿಸಿದಳಾಗಿ ರಾಮನ ಹೆಸರು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹರಡಿತು.

6. ಪರಶುರಾಮನ ವೈಷ್ಣವ ಧನಸ್ವ ಸ್ವತಃ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಶಾಙ್ಕ-ಮೆಂಬ ಧನಸ್ವ. ಅದನ್ನು ರಾಮ

ಸ್ವಿಕರಿಸಿ ಪರಶುರಾಮಾವತಾರದ ನಂತರ ತಾನೇ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಶದಪಡಿಸಿದ.

7. ರಾಮನೊಂದಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋರಟಾಗ ಸುಮಿತ್ರಾದೇವಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.

ರಾಮಂ ದಶರಥಂ ವಿದ್ಧಿ ಮಾಂ ವಿದ್ಧಿ ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ।

ಅಯೋಧ್ಯಾಂ ಅಟವೀಂ ವಿದ್ಧಿ ಗಚ್ಛತಾತ ಯಥಾ ಸುಖಂ ॥

“ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ರಾಮನೇ ನಿನ್ನ ತಂದೆ ದಶರಥನಂತೆ, ಸೀತಾಮಾತೆಯೇ ನಿನ್ನ ತಾಯಿ. ನೀ ಹೋಗುವ ಕಾಡೇ ನಿನಗೆ ಅಯೋಧ್ಯೆ” ಇದು ಶೋಕದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಥ.

ದತ ಎಂದರೆ ಪಕ್ಷಿ. ಪಕ್ಷಿಯನ್ನು ರಥವಾಗುಳ್ಳವನು ವಿಷ್ಣು. “ರಾಮನೇ ವಿಷ್ಣು, ಸೀತೆಯೇ “ಮಾಂ” ಲಕ್ಷ್ಮಣ: ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಇರುವ ಅಡವಿಯೇ ವೈಕುಂಠವೆಂದು ಭಾವಿಸು” ಎಂಬುದು ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥ.

“ರಾಮನಿಗೂ ದಶರಥನಿಗೂ, ಸೀತೆಗೂ ಕೃಕೇರುಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಸೀತೆ ಮಾಯಾ ಜಿಂಕಿಗೆ ವಶವಾಗಿ ಅದು ಬೇಕೆಂದು ಹಟ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ದಶರಥನಂತೆಯೇ ರಾಮನು ಕೂಡಾ ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಕಟ್ಟಬಿದ್ದ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಹೋರಡುತ್ತಾನೆ. ಅದು ಮಾಯಾಜಿಂಕೆ ಎಂದು ನೀನು ಹೇಳಿದರೂ ಕೇಳಿದೆ ಕಷ್ಟ ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ ಸೀತೆ” ಇದೂ ಒಂದು ಅರ್ಥವಾಗಬಹುದಲ್ಲವೇ?

8. ರಾಮ ಸೀತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ನಡೆದುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಕ್ರಮ ರಾಮ ಮುಂದೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಹಿಂದೆ, ಸೀತೆ ಮಧ್ಯೆ.

ಪ್ರಣವ ಸ್ವರೂಪದ ದಶನ-ಒಂ=ಅ+ಉ+ಮ=ಪರಬ್ರಹ್ಮ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಜೀವ.

9. ಅಂಜನೇಯ ಸುಗ್ರೀವನ ಆಳತಿಯಂತೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡ ನಂತರ, ಅವನೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡಲು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಆದೇಶಿಸಿದ ರಾಮ. ಕಾರಣ-

ಆಂಜನೇಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ವಿದ್ಯಾಂಸರು, ವಾಕ್ಯಪುಗಳು. ಅವರಿಬ್ಬರ ಸಂಪಾದ ಕೇಳು ಚಿನ್ನ.

10. ರಾಮಾಯಣದಾದ್ಯಂತ ಆಂಜನೇಯ, ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಆಚಾರ್ಯಸಾಫಾನ ಲಭ್ಯ.

ರಾಮ ಸುಗ್ರೀವರನ್ನು, ರಾಮ ಸೀತೆಯರನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸಲು ಆಂಜನೇಯ

“ಆಚಾರ್ಯ”ನಾದರೆ ರಾಮ ವಿಭಿಂಫಣರನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡಿಸುವ ಕರ್ತವ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾನೆ.

11. ವಾಲಿ-ಸುಗ್ರೀವರು ಮೊದಲಬಾರಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದಾಗ ರಾಮ ಹೇಳಿದಂತೆ ರಾಮನಿಗೆ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗುರುತಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲವೇ?

ವಾಲಿಯನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ರಾಮನಿಗೆ ಎರಡು ವಿಷಯಗಳು ಖಚಿತವಾಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

- 1) ಸುಗ್ರೀವನ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಅವನಿಗೂ ವಾಲಿಗೂ ಬದ್ಧ ವೈರವಿರುವುದು.
- 2) ಅವರಿಬ್ಬರ ಮಧ್ಯ ರಾಜಿಯಾಗುವ ಸಂಭವವೇ ಇಲ್ಲದೆ, ವಾಲಿಯ ಹತ್ಯೆ ಅನಿವಾರ್ಯವೇನ್ನಿಸುವುದು. ಈ ಎರಡು ವಿಷಯಗಳು ಖಚಿತವಾದ ನಂತರವೇ ರಾಮ ವಾಲಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ್ದು.

12. ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿ ವಾಲಿಯೊಡನೆ ಹೊರಡಲು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದಾಗ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಕ್ಷೇತ್ರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಹಾರ ಹಾಕಿಸಿದ.

ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಮೊದಲು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಭೇಟಿಯಾದಾಗ ಸುಗ್ರೀವ ರಾಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರ, ಆಸನ ಹಾಕಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ನಿಲಾಕ್ಷಿಸಿ ಅಪಚಾರವಹೆಸಿದ್ದ. ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಜಯಸಿಗಲು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಅನುಗ್ರಹ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದ ಹೊರ ಹಾಕಿಸಿದ ರಾಮ.

ವಾಲಿಯನ್ನು ಹೊಡೆದುರುಳಿಸಿದ ನಂತರ, ವಾಲಿ ಮಾಡುವ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗಳಿಗೆ ರಾಮನ ಉತ್ತರಗಳು, ತದನಂತರ ವಾಲಿಯ ಭಾವನೆಗಳು ಗಮನಾರ್ಹ.

ವಾಲಿ : ನಾನು ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಚೀಯಲ್ಲ. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಶಿಕ್ಷಿಸಿದೆ?

ರಾಮ : “ಇಕ್ಕಾಳೊನಾಂ ಇಯಂ ಭೂಮಿಃ ಸಶ್ಯೇಲ ವನ ಕಾನನಾ” ಸಮುದ್ರ ಪರ್ಯಂತ ಇರುವ ಈ ಭೂಮಿ, ಅದರಲ್ಲಿರುವ ವನ ಪರವತೆಗಳಿಲ್ಲವೂ ಇಕ್ಕಾಳು ವಂತಕ್ಕೇ ಸೇರಿದ್ದು.

ವಾಲಿ : ನಾನು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪೇನು?

ರಾಮ : ನೀನು ನಿನ್ನ ತಪ್ಪುನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆ, ಅದೂ ಅವನು ಜೀವಂತವಾಗಿರುವಾಗಲೇ. ಈ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ಮರಣದಂಡನೆಯೇ ಶಿಕ್ಕೆ.

ವಾಲಿ : ನಾನು ವಾನರ. ನನಗೆ ಮಾನವಧರ್ಮ ಹೇಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ?

ರಾಮ : ದಿನನಿತ್ಯ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ನಿತ್ಯಕರ್ಮ ಮಾಡುವ ನಿನಗೆ ಉಳಿದ ಧರ್ಮ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ?

ವಾಲಿ : ನನ್ನನ್ನ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತೇಕೆ ಹೊಡೆದೆ? ನನ್ನ ಮಾಂಸ ಕೂಡಾ ನಿನಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ?

ರಾಮ : ನಾನು ಕ್ಷತ್ರಿಯ. ಬೇಟೆಯಾಡುವುದು ನನ್ನ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲ. ಬೇಟೆಯಾಡುವುದು ಮರೆಯಿಂದಲೇ. ಕೇವಲ ಮಾಂಸಕ್ಕೂಷ್ಠರವೇ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಬೇಟೆಯಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ರಾಮ ವಾಲಿಯನ್ನ ಕೊಲ್ಲಲು ಮತ್ತೊಂದು ಕಾರಣವೂ ಇತ್ತು. ರಾವಣಾಸುರನ ಉಪಟಳವನ್ನ ತಾಳಲಾರದ ದೇವತೆಗಳಿಲ್ಲ ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಮರೆಹೊಕ್ಕಾಗ ತಾನು ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಅವಶಾರ ಮಾಡಿ ರಾವಣನನ್ನ ಸಂಹರಿಸುವುದಾಗಿ ನಾರಾಯಣ ಅವರಿಗೆ ಆಶ್ವಾಸನೆ ಕೊಟ್ಟು ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನಂತರ ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರವಾಗಿಯಾದರೂ ದೈವ ಸಹಾಯ ಬೇಕು ತಾನೇ? ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ದೇವತೆಯೂ ತನ್ನ ಅಂಶದಿಂದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ವಾನರನನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಆದೇಶ ಕೊಟ್ಟು ಅದರಂತೆ ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಸುಗ್ರೀವ, ವಾಯುವಿನಿಂದ ಆಂಜನೇಯ-ಹೀಗೆ ವಾನರರ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಇಂದ್ರಾಂಶದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನು ವಾಲಿ.

ದೈವಕಾರ್ಯದ ಪೂರ್ತಿಗಾಗಿ, ಶ್ರೀರಾಮನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಅವಶರಿಸಿದ ವಾಲಿ ತನ್ನ ಹುಟ್ಟಿನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನ ಮರೆತ. ಧರ್ಮವನ್ನ ಕಡೆಗೇಸಿದ. ದೇವಪ್ರೇರಿಯಾದ ರಾವಣನೊಡನೆ ಅಗ್ನಿಷಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಸ್ವೇಹವನ್ನ ಬೆಳೆಸಿದ. ಧರ್ಮರಕ್ಷಣೆಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲನಾಗಿದ್ದ ವಾಲಿಗೆ ರಾಮ ಶ್ರೀಕೃಂತನ್ನ ವಿಧಿಸಲೇಬೇಕಾದ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದೊದಗಿತು.

ವಾಲಿಯ ವಥಗೆ ಲೋಕವಾದ, ರಾಜನೀತಿ ಸೈಪುಣ್ಯವನ್ನ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬಲ್ಲ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾರಣವೂ ಇರಬಹುದು. ಅತಿಚಿಕ್ಷೆವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ರಾಮ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನ ಪೂರ್ತಿ ಅರಿತುಕೊಂಡಿದ್ದು. ತನ್ನ ದೇಶದ ಹಿತ, ಐಕ್ಯತೆ ರಾವಣ ಸಂಹಾರವಾದ ಹೊರತು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನ ಮನಗಂಡಿದ್ದು. ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನ ಸಾಧಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಅಯೋಧ್ಯೆಯಿಂದ ಶಸ್ತ್ರ ಸಚ್ಚಿತ ಸೈನ್ಯವನ್ನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ರಾವಣನು ತನಗೆ ಒದಗಿ ಬರಲಿರುವ ಆಪತ್ತನ್ನ ಅರಿತುಕೊಂಡು ಸುಸಚಿತನಾದರೆ, ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಯರಾದ ಖರ, ದೂಷಣರು, ವಾಲಿ ಮಾರೀಚರಂತವರು ರಾಮನ ಸೈನ್ಯವನ್ನ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಬರಬಿಡುವರೇ? ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮುಂಚಿಯೇ ಯೋಚಿಸಿ ರಾಮ ತನ್ನ ಶತ್ರುನಿವಾರಣಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಿರಬಹುದಲ್ಲವೇ?

ಮೂಲದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಓದಿ.

Above all, the most criticised portion of the entire Ramayana is the apparent cowardice of the great hero in having hidden himself behind a tree and shot Vali while the latter was engaged in a fight with his brother. Here again Rama was only demonstrating his ideal friendship with Sugreeva. Once a friend, he was always a friend. He would go to the extreme limit and do anything to help a true friend.

The episode has a mystical significance also.

Vali, the immoral and vicious brother represents lust, the lower nature of man..... The story goes that Vali had earned through "tapas" a boon by which half of the strength of his enemy was transferred to him as soon as his enemy confronted him in a battle. Similarly the power of lust becomes invulnerable the moment man comes in direct contact with the object of lust. The sense objects overpower man and they leave him a helpless victim of temptation. To avoid this and to overcome successfully the disastrous influence of the sense objects, man has to stay away physically from the objects in the initial stages, i.e. before he gains an absolute hold and control over them. To indicate this great truth, Rama is described as hiding behind a tree, i.e. physically keeping away from Vali, and shooting him from a distance.

At a time like this, it is no wonder that the claim of one people to dominate over a whole continent is regarded with no sympathy. We think it a form of vulgar assertion. Sri Rama in defending himself asserts this imperialism in strong terms, almost without any qualification. I am bound to point out to you that we have no right to judge of Sri Rama's ideas by the light of modern aspirations. Let us especially remember that contentment was the virtue of the Brahman caste. In Kshatriyas, it was not regarded as a virtue--- A king was considered unworthy of his throne if he did not increase its glory.

Then he (Rama) asserted that he was acting as a deputy or a delegate of his brother, Bharata. If in his Kishkindha the king

misbehaved, it was the right of Bharata to punish him, and if Bharata was not available on the spot, it was the right of Bharata's brother, of any one of his kinsmen to inflict the deserved punishment.

Sugreeva says to Sri Rama, "I am afraid of my brother. He is much stronger than me. He has driven me out and he has humiliated me. I want you to give me protection from him so that I need not fear him". Sri Rama in replying and giving him encouragement says. "I will kill your brother because he has taken away your wife."

Notice how he uses the plural number (for the arrows). Now it appears that at this point Rama was thinking only of a straight encounter, of an open battle with Vali, for otherwise why should he think of many arrows?

Then when we come to the twelfth sasga, Sugreeva asks him for some proof or test by which he could be sure in his own mind that his ally Sri Rama would really be a helpful ally. As if carelessly, he (Rama) took an arrow and directed it at seven sala trees. It pierced all of them. Then it went on to the earth beyond, pierced the earth, came back to its resting place. Sugreeva was taken aback. 'There is no man who can do it, because you have done all this, destroyed so many things with a single arrow? "— The single arrow idea came in then.

Sugreeva challenged Vali to single combat. Vali beat him almost to pulp. Rama took out his arrow. Vali and Sugreeva were so alike in size, in complexion, in movement, in quickness and so on, that he was unable to distinguish which was Vali and which was Sugreeva. He therefore shrank from taking the fatal aim—He had repeatedly made a promise to Sugreeva that as soon as he saw Vali he would be disposed of and with one arrow. This one-arrow idea possessed him. It was something deliberate and it could not have been undertaken if it was incompatible with notions of honour.

Sri Rama killed Vali with a single arrow. The thing had to be done.

Even in fighting with Ravana, Rama often found his full strength tested to breaking point and it came to his receiving miraculous help. Vali was much stronger than Ravana. Now what do you think would have been Rama's fate if he had actually entered upon a straight face to face fight with Vali? I do not say that he would have lost. No. Let us remember that the fight between Rama and Ravana is described by the poet having lasted for seven days. If that was the case later with Ravana, with Vali it would have lasted atleast seven or eight days. Sugreeva's patience would have been lost.

Why did not Rama seek Vali's help?

Kabandha it was who told Rama of Sugreeva. "He also has lost his wife. You need his help, he needs your help." That is why Rama came in search of Sugreeva. Vali was in the very height of his power, in supreme strength. There was no occasion for him, therefore, to sympathise with Sri Rama.

13. 'సుందర కాండ'క్కే ఆ హనేసరన్నిడలు కారణ?

1. కావ్య సౌందర్యద పరాకాష్ట ఇదరల్లు చిత్రితవాగిదే.
2. సుందరవాద “రామకథి” ఆరుబారి ఈ కాండదల్లు హేళల్పుటిదే.
3. రామ సింతియర సౌందర్య ఇదరల్లు వణితవాగిదే.
4. నిఘంటిన ప్రకార “సుందర” ఎందరే “వానర”-

వానర శ్రేష్ఠ హనుమంతన పరాక్రమాది గుణగళ వివరణల్లో సుందర కాండ.

14. సింతావియోగదింద రామ నాల్య బగెయ ఆవేగగణిగే వశనాగిద్ద.

1. స్త్రోయన్న కళెదుశొండిద్దకే కారుణ్య.
2. అవభు తన్న ఆత్మతలాగిద్దరింద దంపి.
3. పత్మయాగిద్దరింద శోక.
4. ప్రయథాద్వరింద వేదనే.

15. ಸೀತಾರಾಮರು ಪರಸ್ಪರರನ್ನಗಲಿ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಾಣದಿಂದಿರುವುದು ಹೇಗೆ? - ಹನುಮಂತನ ಸಮಸ್ಯೆ.

ವಿವರಣೆ - ರಾಮನ ಮನಸ್ಸು ಸೀತೆಯಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ಮನಸ್ಸು ರಾಮನಲ್ಲಿ ಅವರವರ ಮನಸ್ಸು ಅವರವರ ವಶದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದದ್ವಿಂದ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ.

16. ರಾವಣ ತನ್ನ ದೈನಿಕ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ತನ್ನ ವಶವಾಗಲು ಪ್ರೇರೇಟಿಸಲು ಬಂದಾಗ, ಸೀತೆ ತಮ್ಮ ಮಧ್ಯ ಒಂದು ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಅದರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ:

1. ಪರಷ್ಪರುಷನಾದ ರಾವಣನೊಡನೆ ನೇರ ಮಾತು ಸಲ್ಲದು.
2. ಸೀತೆಯ ಕಟ್ಟಾಕ್ಷ ಯಾರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರೂ ಅವರಿಗೆ ಪರಾಭವವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸೀತೆ ರಾವಣನನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ನೋಡಲಿಚ್ಚಿಸಲಿಲ್ಲ.
3. ರಾವಣನು ವಿವರಿಸಿದ ಸರ್ವಾಭಿರೋಗವೂ ಸೀತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಕ್ತ ಸಮಾನ.
4. ಹುಲ್ಲು ತಿನ್ನುವ ಪಶುವಿಗೆ ಸಮಾನ ರಾವಣ.
5. ತನ್ನನ್ನು ಪೀಡಿಸಿದ ಕಾಕಾಸುರನಿಗೆ ರಾಮ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಹುಲ್ಲಿನ ಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ಒದಗಿದ ಪ್ರಾಣಾಪಾಯ ಉದಹರಿಸಿ ರಾವಣನಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ.
6. ಹುಲ್ಲಿಗಿಂತ ನಿಂದ್ಯ ರಾವಣನ ವರ್ತನೆ.
7. ರಾಮ ಹಾಕುವ ಒಂದು ಹುಲ್ಲಿನ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನೂ ಅಲಗಿಸುವ ತಾರ್ಗಾ ನಿನಗಿಲ್ಲ.

17. ಹನುಮಂತ ರಾಮಾಂಗುಳೀಯಕವನ್ನು ಸೀತೆಗೆ ಕೊಡುವಾಗ “ಪಶ್ಚಾದೇವ್ಯಂಗುಳೀಯಕಂ” “ದೇವಿ, ಅಂಗುಳೀಯಕವನ್ನು ನೋಡು”-ಎಂದ “ತೆಗೆದುಕೊ” ಎಂದೇಕೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ?

ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕೊಡುಗೈ ಮೇಲ್ತೆಳಗಾಗಿ ಬೇಡುವ ಕ್ಷೇತ್ರಾಗಬಾರದಲ್ಲವೇ?

18. ಹನುಮಂತ ಅಶೋಕವನವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿದಾಗ “ಇವನಾರು?” ಎಂದು ರಾಕ್ಷಸಿಯರು ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸೀತೆ ಎಂದಜು-“ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ” ಸುಳ್ಳಿನ್ನು ಹೇಳಬಹುದೇ?

“ನನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ರಾಮದೂತ” ಎಂದು ನಿಜವನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರು ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ರಾವಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. “ಆ ವಾನರ ಸೀತೆಯೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನೀವೇನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿರಿ?” ಎಂದು ರಾವಣ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರನ್ನು

ಕೂರವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರು ಹನುಮಂತನ ಮೇಲೆ ಕೃ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ಫಾತವಾಗಬಹುದು. ಅವರನ್ನು ಅಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಗುರಿ ಮಾಡಬಾರದೆಂಬ ಸದುದ್ದೇಶದಿಂದ ಸೀತೆ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿದಳು.

“ಶರಣಾಗತರಾದವರನ್ನು ಕೃಬಿಡುಪುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗಿಂತ ಒಂದು ಹೆಚ್ಚಿ ಮುಂದಿಟ್ಟು ತನಗೆ ಕೇಡು ಮಾಡಲು ಮುಂದಾದವರನ್ನು ಕೂಡ ರಕ್ಷಿಸಲು ಸಿದ್ಧಾದ ಕರುಣಾಮಯಿ ಸೀತೆ.

19. ವಿಭಿಂಣಣ ರಾಮನಿಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಬಂದಾಗ ನಾಲ್ಕು ರಾಕ್ಷಸ ಅನುಷರಿಸಿದಿಗೆ ಗದಾಸಹಿತನಾಗಿ ಬಂದ.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಶೇಷ; ಭರತ ಚಕ್ರ; ಶತ್ರುಘ್ನ ಶಂಖ; ಕೌಮೋದಕಿ ಬಂದು ಸೇರಿತು.

20. ಶ್ರೀರಾಮನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಪರಾಭವಗೊಂಡ ರಾವಣ

“ತಾಂ ಮನ್ಯೇ ರಾಘವಂ ವೀರಂ ನಾರಾಯಣ ಮನಾಮಯಂ”

ಎಂದು ಉದ್ದರಿಸುವಾಗ ತನ್ನ ಕುಂಭಕರಣನ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಸ್ವರಣೆಯಾಯಿತಂತೆ. ತಾವಿಭೂರೂ ಜಯವಿಜಯರು. ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಹಿರಣ್ಯಕೃಷ್ಣ, ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುಗಳಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಹತರಾಗಿದ್ದು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಮತ್ತೆ ರಾಕ್ಷಸ ಜನ್ಮದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತ ಮಾಡಲು ಅವನೇ ರಾಮನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದಾನೆಂಬ ಸತ್ಯದ ಅರಿವಾಯಿತಂತೆ.

ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮ “ಮರ್ಯಾದಾ ಪ್ರರುಷೋತ್ತಮ” ಹೇಗಾದನೆಂಬುದನ್ನು, ನಾವು, ಶ್ರೀರಾಮ ಭಕ್ತರು, ಅವನನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಾಣಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು, ಹೇಗೆ ಭಜಿಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು, ಪ್ರಕಾಂಡ ಪಂಡಿತ, ಅಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಗ್ವಿ ರ್ಮೇಷ ಆನರಬಲ್ ವಿ.ಎಸ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಸಾಸ್ಕಿಂಜಿ ರಾಮಾಯಣದ ಮೇಲಿನ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳಿಂದ ತೆಗೆದು ನೋಡೋಣ:-

ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಸುಮಂತ್ರ, ಗಂಗಾತಟದವರಿಗೆ ತಂದುಬಿಟ್ಟು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಹಿಂಡರಿದ. ಆಗ ರಾಮ “ಸುಮಂತ್ರ, ನಿನ್ನನ್ನು ಏಕ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದು ನೀನು ಅರಿತಿರಬೇಕಲ್ಲವೇ? ನನ್ನ ಮಲತಾಯಿ ಕೃಕೇಯಿ ಕಲ್ಲು ಹೃದಯದವರು. ನಾನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದಿರುವನೆಂದು ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಧ್ವಂಸಾಗದೇ ಹೋದರೆ, ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಸ್ಥಿದಯನೀಯವಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ನೀನು ವಾಪಸು ಹೋಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಜತೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ನೀನೋಬ್ಬ ಮಾತ್ರ, ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹೋಗುವುದು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅನಿವಾರ್ಯ” ಎಂದು ಅತಿ ಕಾಶಲ್ಯದಿಂದ ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು ಸಾಗಹಾಕಿದನು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದ ವಿವರಣೆಯ ಉದ್ದೇಶ - ಶ್ರೀರಾಮ ಇತರ

ಮಾನವರಿಗಂತ ಉತ್ತಂಗನಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತು ಅವನ ಶಿರಪು ಮೇಘಗಳ ಮದ್ಯ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸಹ, ಅವನ ಪಾದಗಳು ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ಈ ಮತ್ತೆ ಲೋಕದ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಧೃತವಾಗಿ ಉರಳ್ಳಟಿದ್ದುವೆಂಬುದನ್ನು ಹ್ಯಾಗ್ಡತಮಾಡಿಸುವುದು.

ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ರಾಮ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಆಂತರಿಕ ತುಮುಲಗಳನ್ನು ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅದುಮಿಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇಡೀ ವಿಶ್ವದ ದೃಷ್ಟಿ ಅವನ ಮೇಲಿತ್ತು. ಆಮಿಷಗಳು ಅವನನ್ನು ಎಲ್ಲಿಡೆಯಿಂದ ಮುತ್ತಿದ್ದವು. ಅನೇಕ ಆಫಾತಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದರೂ ತಾನು ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂತುಲನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಏಹಿಕ ಸುಖೋಪಭೋಗಗಳು ಗೌಣ, ತನ್ನ ಸಹಜ ಸಾಫ್ಫಾವಿಕ ಧರ್ಮದ ಆಚರಣೆಯೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂದು ರುಚಿವಾತು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೇ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿದಾಗ ಆ ಎಲ್ಲ ಬಂಧನಗಳೂ ಕಳಬಿದ್ದವು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳಿದರೂ, ಸ್ವಾತವೆಂಬಂತೆಯೇ ಇದ್ದವು ಅವನ ಮಾತುಗಳು.

“ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಕೈಕೀಯಿ ಹಷ್ಟಿತಳಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ, ಅವಳ ಮಗ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಬಂದ ನಂತರ ಅವಳ ದುರಾಸೆ ಮಿತಿಮೀರಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಜೀವಕ್ಕೇ ಅಪಾಯ ಬಂದೊದಗಿದರೆ?

ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲದೆ, ಪತ್ನೀ ಮೋಹದಿಂದ ಕುರುಡಾಗಿರುವ, ಅಸಹಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ ನಮ್ಮ ಮುದಿ ತಂದೆಯ ಪಾಡೇನು?

ಧರ್ಮಾರ್ಥಕ ಕಾಮಗಳಿಂಬ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಮವೇ ಅತಿಪ್ರಬಲವಾದುದೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ಸಿತನ ನಡೆವಳಿಕೆಯಿಂದ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ನಾನೊಬ್ಬ ಅತಿ ವಿನಿತ ಪ್ರತ್ರ, ಯಾವ ತಂದೆಯಾದರೂ ನನ್ನಂತಹ ಮಗನನ್ನು ಎಂದೆಂದೂ ಹತ್ತಿರ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಆಸೆಪಡುವಾಗ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರಳಾದ ಹಂಗಸಿನ ಮಾತಿಗೆ ಕಿರಿಗೊಟ್ಟು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿಗಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ನಾನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ನನ್ನ ಪ್ರಯ ಪತ್ನಿ, ಬಂಧುವಿನೊಡನೆ ಕಾಡುಪಾಲಾಗಿರುವಾಗ ಭರತನಾದರೋ ಪತ್ನೀಸಮೀತ ಸಿಂಹಾಸನಸ್ಥನಾಗಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಲಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಸುಖ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದಾದರೆ, ನಮ್ಮ ತಂದೆಗೊದಗಿದ ವಿಧಿಯೇ ಅವನನ್ನೂ ಕಾಡಲಿದೆ.

ಕೈಕೀಯಿ ಬಹಳ ಕೆಟ್ಟಪಳು. ನಿನ್ನ, ನನ್ನ ತಾಯಂದಿರಿಗೆ ವಿಷನೀಡಲೂ ಹೇಸದವಳು.

ನಾನೇನೆಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೀರ್ಯಾ? ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ನನ್ನ ಅಸ್ತ್ರ ಸಾಮಧ್ಯದಿಂದ ಇಡೀ ವಿಶ್ವಫನ್ನೇ ನನ್ನ ಆಡಳಿತಕ್ಕ ತರಬಲ್ಲಿ. ಆದರೆ, ಹಾಗೆ ಮಾಡಲೊಲ್ಲಿ”

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಹೃದಯಭಾರವನ್ನಿಳಿಸಿದ ನಂತರ, ರಾಮ ಇಡೀ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕಳೆದನಂತೆ.

ಹಾಗಾದರೆ, ರಾಮನಲ್ಲಿ ಅತಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿರುವ ಅವಗುಣಗಳೂ ಕೋಧ, ಅಸೂಯಿ, ಮುಂತಾದುಪು-ಇದ್ದವೇ?

ಹೌದು, ಇದ್ದವು. ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹತೋಟಿಯನ್ನಿಷ್ಟಿದ್ದ ರಾಮ, ಅವುಗಳನ್ನು ಅದುಮಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಉತ್ತಮ ಗುಣಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಆತ್ಮಬಲ ರಾಮನಿಗಿತ್ತು:

ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಅವಗುಣಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಳಿಟ್ಟು, ಕೇವಲ ಗುಣಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ನಾವೇನೆನ್ನಾವೆಂಬು? ಆಷಾಧಭೂತಿಗಳೆಂದು ತಾನೇ? ಹಾಗಾದರೆ ಶ್ರೀರಾಮ ಒಬ್ಬ ಆಷಾಧಭೂತಿಯೇ? ಖಂಡಿತ ಅಲ್ಲ. ರಾಮನ ಚಾರಿತ್ರ್ಯ ಆಷಾಧಭೂತಿತನಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಾವಿರುದ್ಧವಾದುದು. ಆಷಾಧಭೂತಿಯ ಸದ್ವರ್ತನೆ ಅವನ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಹೊರತಾದುದು. ಅದೊಂದು ವೇಷ, ಕೃತಕ ನಟನೆ, ಸಂದರ್ಭಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾಗುವ ನಾಟಕ. ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಮೋಷಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಧರಿಸಿದ ನಿಲುವಂಗಿ. ಈ ಕೃತಕ ವರ್ತನೆಯ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ವೃಕ್ಷತ್ವ ದುಷ್ಪ ಸ್ವಭಾವ ಇತರರನ್ನು ಮೋಷಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕಾರ್ಯರತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಮೂಲಕ ಆಷಾಧಭೂತಿ ತನ್ನ ಸ್ವಾಧ್ಯಾವನನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ರಹಸ್ಯವಾಗಿ. ಆದರೆ ರಾಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ? - ಅವಗುಣಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದೇ ಅಲ್ಲ, ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಜಯ ಸಾಧಿಸಿದ. ಅವುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ತನ್ನ ಸ್ವಾಧ್ಯಾವನೆಂದಿಗೂ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಸೈತಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ಆಧಾರದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಿ ಉನ್ನತಮಾಟಕ್ಕೇರಿದ. ಅವನ ನುಡಿ, ನಡೆ, ವಿಚಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವನ ಉನ್ನತ ಚಾರಿತ್ರ್ಯದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಳೇ. ಪ್ರತಿ ಸಾರಿ, ಸಾಧಾರಣ ಮಾನುಷ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅದುಮಿಟ್ಟು ದೃವೀಗುಣಗಳು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಬಗೆಯ ವರ್ತನೆ ಆಷಾಧಭೂತಿಯ ವರ್ತನೆಗೆ ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾದುದಲ್ಲವೇ?

ಅಂತೆಯೇ ರಾಮನನ್ನು ಮರ್ಮಾದಾ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದೇ, ಕಾರ್ಯಾ-ವಾಚಾ-ಮನಸಾ ಅವನ ಮೇಲ್ವಿಚ್ಚಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದೇ ನಮಗೆ ಶ್ರೀಯಸ್ತರ, ಲಾಭದಾಯಕ.

ಧರ್ಮ ಪರಾಯಣ ಶ್ರೀರಾಮ

ಮಹಿಳಾದಾ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಷಿಶ್ವವಾಕ್ಯ ಪರಿಪಾಲನಕ್ಕಾಗಿ, ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರುಷಗಳ ವನವಾಸದ ಸತ್ಯ ಸಂಕಲನಗೆ ಸಿತೆ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಸಹಿತ ನಾರುಮಡಿಯುಂಟು, ಅರಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿಳಿವ ಮನ್ಮಂತ್ರ ಮಲತಾಯಿ ಕೃಕೇಯಿಯನ್ನು ಕುರಿತು - “ನಾಹಮಭರ ಪರೋದೇವಿ, ತೋರೆ ಮೂರಷ್ಟ ಮುತ್ತಹೇ। ವಿದ್ಧಿಮೂರ್ಖಿಭಿಸ್ತಲ್ಯಂ, ಕೇವಲಂ ಧರ್ಮಮಾತ್ರತಂ” - “ತಾಯೇ, ಇಂದಿನಿಂದ ನಾನು ತೋರದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಅರ್ಥಪರನಾಗಿ ಜೀವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಮಿಷಿಧರ್ಮವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ನನ್ನ ಬದುಕನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ತಾಯಂದಿರಿಗೆ, ತಂದೆಗೆ, ಗುರುವಾಸಿಷ್ಠಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ರಥವೇರಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಿಂದ ಕಣ್ಣರೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಭರತನು ಗುರುವಾಸಿಷ್ಠಿರನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಬಂಧು ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಿಂದ ಹೊರಟು, ಚಿತ್ರಕೂಟವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಣ್ಣ ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗೆ ಬಲವಂದು, ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಮರಳಿ ಬರಬೇಕೆಂದು, ಅವನಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಪಹಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ತಾವು ಅವನ ಕಂಕರರಾಗಿ ಸೇವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತೇವೆಂದೂ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ವಿನಮ್ರನಾಗಿ ಪಾರ್ಥಿಸುತ್ತು, ತನ್ನ ಮನವಿಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭರತನ ಮನವಿಗೆ ಸುತರಾಂ ಒಪ್ಪದ ಶ್ರೀರಾಮನು ತಮ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು:- “ತಮ್ಮ ಭರತ, ತಂದೆಯ ಆಳತಿಯನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ. ತಂದೆ ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜರು ನಿನ್ನ ತಾಯಿ ಕೃಕೇಯಿಯನ್ನು ಕೃಹಿಡಿದ ಸಮಯದಗಲ್ಲ, ನಿನ್ನ ತಾತನವರಿಗೆ, “ಈಕೆಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಂಟ್ಯಾವ ಮಗನಿಗೇ ಮುಂದೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಮಾತು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂತೆ. ಅದರ ಪ್ರಕಾರ ನೀನೇ ಈಗ ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ. ನಿನಗೆ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತಂದೆಯವರು ನನಗೆ ಅರಣ್ಯವಾಸಕ್ಕೆ ಆಜ್ಞೆಯಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಾವು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದರಿಂದ, ‘ಧರ್ಮ’ವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಸಾಂತ್ವನೆ ನುಡಿದು, ಭರತನನ್ನು ಆಶೀರ್ವಾದಿಸಿ, ದಿವ್ಯಪಾದಕೆಗಳನ್ನು ಕಾಲಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಅವನ ಕೃಗಿತ್ತು “ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರುಷಗಳು ಕಳೆದ ಬಳಿಕ ಹದಿನ್ಯೇದನೇ ವರ್ಷದ ಆರಂಭದ ದಿನವೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಪಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಇನ್ನು ಹೊರಡು” ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಎರಡು ಪ್ರಸಂಗಗಳಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿದ್ದ “ಧರ್ಮಶ್ರದ್ಧ”, “ಕರ್ತವ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞಿ”ಯ ಸ್ವಷ್ಟ ಕಲ್ಪನೆ ನಮಗಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಅತ್ಯಂತಚಾರಿತ್ರ್ಯವುಳ್ಳ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾನವತಾವಾದಿ ಆದರ್ಥ ಪುರುಷ ಶ್ರೀ ರಾಮನ ಜೀವನವು ಇಂದಿಗೂ, ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಉನ್ನತ ಆದರ್ಶ ಹಾಗೂ ಮಾದರಿಯಾಗಿ ಅನುಕರಣೀಯವಾಗಿದೆ.

ಇತಿಶ್ರೀ

ಮಾರುತೀ ಸ್ವರಣೆಗಳು

ಸಂತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ

ಹಾಸನ

The Right Honourable V. S. Srinivasa Sastri on 'The Ramayana'

A story spread so wide amongst the people, known even to children, cannot be retold with any embellishment or with any hope of drawing unusual attention. I have no such ambition. But, am I being too much of a pessimist, am I being a hopeless misreader of things around me, when I say—with a good deal of grief and sorrow — that, perhaps, the Ramayana is not quite as familiar to the younger generations that are coming up as it was to us of an older day ? Is it not true, alas, that great numbers of our youth at school and college are being brought up without adequate knowledge of the very springs of our civilization and culture ? Would it be an exaggeration if one expresses a fear that the young were not sufficiently familiar with the details of the story, with the high nature of the characters that have played parts in it, and with the greatness and splendour of the narrative which has come down to us in Sanskrit? Is it an exaggeration to say that a student of the Ramayana not out of touch with its sanctity and its unequalled importance to the study of our civilisation can talk to an audience largely composed of the younger generation with some hope of profiting them. I believe there is, and in the coming years there is going to be, a greater need than ever of our going back with reverent hearts to this most beautiful and moving of all stories in literature. No one would be mis-spending his time or the time of those listening to him if he and they together dwell with fondness and with affection on the lives of Sri Rama and Sita.

The epic is to be read with a view to benefit by its teaching, to draw at every turn lessons of supreme value for the conduct and regulation of ourselves. That much is clear. God as Rama was born in the Royal family of Ayodhya in order that He and those associated with Him in various capacities may in their various ways

exemplify and vindicate to us the very nature of earthly existence. If we do not read the poem with that object in view, we gain nothing by it, nothing whatever.

If at any time or any part in the story you say to yourself, knowing the fundamental fact (that Rama was an Avatar of God and so too in a sense the other characters) and never being able to get away from it, "Oh ! but he was a God; he could do anything; she was a Goddess; and she would do anything; all that has no application to me", then you miss the entire part of the story. Every single thing they did, every single thing they said, aye, every joy and every grief they experienced, they did, said and experienced in order that it may throw light upon your own life and give you strong, steady, firm, trustworthy guidance in the trials that await you. — It appears to me, furthermore, that it is no act of impiety to study the Ramayana as an EPIC poem concerning human beings. It is an act, on the other hand, which gives to Valmiki his own due, establishes him as a man who held in his mind — assuming that he was the one that wrote the story — a clear, fully formed, full-blooded conception of men and women of superior ability and superior value to us, of superior moral stature.

To me Sri Rama is not divine. Nevertheless the illusion is always there, in full force. A hard-hearted man like me, I read it (The Ramayana) and, strange to say there is not a page which does not bring tears in to my eyes! Any fine sentiment, any tender feeling, any affection between brother and brother, any reunion of beings that have been separated for a time, any homage paid to friendship, gratitude to any of those abiding virtues of human character, brings tears to my eyes! I stop. I cannot go on. I have to wait, wipe my eyes and then go on. Why has it this effect on me? I suppose it because deep down in my nature, going to strata which perhaps in my waking life I shall never touch, there is a spirit of the utmost reverence and affection for those great characters.

